

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Augustini Barbosae ... Collectanea doctorum tam
veterum, quam recentiorum, in ius pontificium universum**

In Qvo Qvintvs Decretalivm Libri continetvr

Barbosa, Agostinho

Lugduni, 1669

De Homicidio voluntario, vel casuali. Tit. XII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95280](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95280)

De Homicidio voluntario, &c. Tit. XII. 91

- 8 *Expositum filium, vel seruum alens repetit à patre, vel domino expensis.*
9 *Expositus succedit hospitale excluso fisco.*

C A P. Si à patre, vnic. Gregor. IX.

1 Infans expositus à patre, vel ipso sciente, vel ratum habente, est liber à patria potestate, sic & libertus, vel seruus, aut languis si exponitur, idem dicendum si eisdem d. negentur alimenta; illi verò, qui hos suscipiunt, non acquirunt ius in eorum personis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Anania, Ioan. Andr. Host. Anch. Butr. Panorm. Mar. Socin. Viuian. in *rationali lib. 5. iuris Pontif. pag. 116.* Alagona in *compend. iuris Canonici pag. 666.* remissiuè Ximen. in *concord. p. 1. & 2.*

2 *Relegatio pietatis officio.* Aduerte quòd peccant parentes, qui filios exponunt, si eos nutrire, & alere commodè possint, vt per Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 1. c. 26. quest. 2.* Henric. in *summ. part. 2. lib. 1. c. 19. §. 3.* Et iudicis arbitrio sunt puniendi, Menoch. *de arbit. casu 396. num. 5.* Aloyf. Ricciol. in *praxi aurea resol. 26.* Ego ipse *de officio & potest. Episcopi part. 3. alleg. §. 1. num. 144.* & me citato Sanctarell. *var. resolut. quest. 45. num. 1. vbi num. 8.* cum Aloyf. Ricciol. in *praxi aurea resol. 28. n. 2.* resoluit penam latam contra parentes exponentes filios comprehendere etiam eosdem quando exponunt filios spurios. Limita tamen, nisi parentes ex iusta causa filios infantes locis publicis, seu priuatis in quibus aliàs commodè possint sustentari, exponunt vt per Nouat. in *man. c. 15. n. 17.*

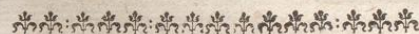
3 *A potestate patris fuit liberatus.* Notatur ad hoc, quòd pater, & patronus amittunt ius filiationis, & seruitutis cum filios, vel seruos exponunt, siue pater exponat filium, siue alius eo consentiente, vel ratum habente, quia idem est quoad perdendum ius patris potestatis, vide Paleoth. *de nothiis, & spuris cap. 67. n. 6.* Menoch. *de arbit. casu 396. n. 11.* Surd. *de alimentis tit. 4. q. 18. n. 2. & tit. 8. prinil. 6. 3. num. 4.* & *prinil. 6. 4. n. 2. cum segg.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 267. à num. 1. cum multis segg.* Azor. *instit. moral. part. 2. c. 26. q. 1.* Sanctarell. *d. quest. 43. num. 2.* Illustriss. D. meum Roderic. à Cunha post primam huius libri impressionem à me visum in *comment. ad cap. si expositus 9. num. 6. dist. 87.*

4 Infantibus expositis, quorum parentes ignorantur, præstantur alimenta ab Ecclesia, vel eius Rectore, vt per Abb. *hic num. 3.* Surd. *de alimentis tit. 1. q. 81. num. 1.* Anton. Sola in *tract. de capiendis debitor. pro causa civili part. 3. gloss. unica num. 8.* quod tamen intelligendum est quando in ciuitate non est constructum hospitale pro lactatione horum infantium, vt tradit Muñoz de Escobar. *d. ration. cap. 25. num. 45. post princ.* Traianus Imper. pro expositis nutriendis in Monte Celio locum ædificauit amplissimum, vt refert Sabellic. in *ei. vita*, quem multis possessionibus dotauit, & ad columnam lacteariam Sospitæ Iunoni dicaram in foro Olitorio exponebantur infantes, sicut referunt Escobar *d. cap. 23. num. 46.* & Steph. Gratian. *d. cap. 267. num. 9.* & 10. dicit quòd vbi Ecclesia non haberet sufficientes redditus, vel vbi non extant publica hospitalia, consueuere communitates locorum tales recipere, & nutricibus nutriendos dare publica impensa.

6 Parentes possunt agnoscere expositos pro filiis, qui tunc censentur legitimi, & sui heredes, vt per Stephan. Gratian. *d. cap. 267. num. 14.* vbi à *num. 14.* resoluit quòd licet pater exponens filium perdat patriam potestatem, non per hoc eximitur ab onere dotandi, quia solum perdit patriam potestatem quoad

ea, quæ sunt sibi vtilia, non circa sibi onerosa, & damnum afferentia, quod etiam docent in terminis Surd. *de aliment. tit. 6. quest. 18. n. 19.* Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 2. cap. 26. q. 10.* Illustriss. D. meus vbi *suprà num. 10.* Ego ipse *d. alleg. §. 1. num. 157.* & me citato Sanctarell. *d. q. 45. num. 4.* Stephan. Gratian. *d. cap. 267. num. 41.* tenet quòd alens seruum, vel filium expositum repetit à patre, & domino alimenta, etiam facta pro filio exposito erudiendo in aliqua arte. Vnde videtur deduci quòd si filius expositus patrem postea occiderit, non tenetur crimine parricidij, sed tantum ordinarie homicidij supplicio erit efficiendus, vt tradunt Petr. Gerard. *sing. 2. Plac. de dilect. cap. 22. num. 15.* & 17. Menoch. *de arbit. casu 396. num. 14.* Decian. in *tract. crimin. lib. 8. cap. 15. num. 29.* Farin. in *praxi crimin. quest. 120. num. 164.* Stephan. Gratian. *d. cap. 267. num. 3.* quicquid dicat Ioan. Solorzan. *de parricidij crimine cap. 5.*

Expositus succedit hospitale excluso fisco, vide Pe-regrin. *de iure fisci, lib. 4. tit. 3. rubr. de bonis vacantibus, num. 16.* Greg. *l. 4. verbo echandolos tit. 20. part. 4.* Lara in *l. si quis à liberis, §. si quis ex his, num. 10. ff. de liberis agnosc.* Perez *tit. 4. lib. 5. Ordin. pag. 161.* Farinac. *fragment crimin. part. 1. litt. F. num. 134.*

De Homicidio voluntario, vel casuali.

TIT. XII.

SUPER hanc rubr. scripserunt Zabara, Ioan. Andr. Anch. Butr. Panorm. Felin. Martin. Socin. Ioan. de Londris in *breuiario sanctorum Canonum fol. 181.* Petr. de Rauenn. in *compendio iuris Canonici*, Martin. Mesnart. in *epitome Decretal. fol. 182.* Daniel. Venator, in *analyfi meth. dica iuris Pontificij à pag. 635.* Goffed. & Hostienf. in *summa huius tit. Alex. Castan. & Anastaf. Germon. in paratielicis ad quinque libros Decretal. Barthol. Cathagen. in expositione titulorum iuris Canonici, Zypæ in analytica postremi iuris ecclesiastici enarrat. pag. 394.* Lancellor. in *instit. Canon. Canif. in summa iuris Canon. Cafarel. in erotem eiusdem iuris, nouissimè Ioan. Honor. lib. 5. summ. in Decretal. omnes sub hoc tit.*

De materia huius tit. vide Ordinari. Regiam Lusit. *lib. 5. tit. 35.* vbi patens meus, apud Castellanos *tit. 13. lib. 8. Ordin.* vbi Perez. & *tit. 23. lib. 8. nona recop.* vbi Azeued. Egid. Boff. in *tract. tit. de homicid.* Carter. *cod. tit. Clar. lib. 5. §. homicidium.* Anton. Gom. *tom. 3. var. cap. 3.* Hippol. *conf. 7.* Decian. *tract. crimin. lib. 9. cap. 17. cum segg.* Pradil. in *summa legum poenalium, part. 1. c. 15.* Farin. in *praxi crimin. part. 4. de homicid.* Ayer. in *speciali tract. de homicid.* Petr. Gaball. in *tract. de omni genere homicidij, Vela de delictis cap. 15.* Gutier. *Canon. lib. 1. c. 5.* & 6. Iacob. de Grassis in *decis. aureis, part. 1. lib. 2. c. 52.* cum segg. Azor. *instit. moral. part. 3. lib. 3. de homicidio.* Filliuc. *tom. 2. tract. 28.*

SUMMARIVM.

- 1 Homicida proditorius debet deponi, & tradi Curia seculari vt moriatur.
- 2 Declaratur text. in presenti & num. 3.
- 4 Proditor & per insidias delinquens non gaudet Ecclesia immunitate si ad eam confugiat.
- 5 Proditorie quemquam occidere aut per insidias idem est

H 4 6 Proditor

- 6 Proditorum homicidium est cades hominis nihil tale suspiciamus.
7 Proditione, aut ex insidiis vulnerans, an sit Ecclesia euellendum, remissive.

CAP. Si quis. I. In Exodo.

Qui per insidias, & industriam proximum occidit, est deponendus, & ab Altari euellendus ut moriatur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Anania, Host. Anchar. Buttr. Panorm. Felin. Marin. Socin. Cened. collect. 136. Viuian. in rationali iuris Pontif. pag. 117. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 667. & vol. 4. reper. in iure Canonico ad lib. 5. Decretal. Ioan. Brunel. remissive Casal an. annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur à Burchard. lib. 11. Decret. cap. 6. & lib. 19. c. 5. & Iuo. part. 13. c. 46. & ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 5. tit. 10. cap. 4.

Text. hic, qui hæc tantum continet verba. Si quis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias, ab Altari meo euellens, ut moriatur, desumpta ex l. Exod. cap. 21. variè intelligitur à Doct. tam nostris, quam Theologis in ea questione examinanda an proditione, & per insidias delinquens immunitate gaudeat Ecclesiastica, cuius questionis resolutio negativa ex nostro textu videbatur deduci, nisi extaret decisio cap. inter alia sup. de immunit. Eccles. ubi habetur omnem est gravissimi criminis reum, immunitate peritui ad Ecclesiam confugientem, præter famosum latronem, & agrorum depopulatorem, nam cum duos tantum ille textus casus excipiat, proinde regulam in contrarium dicit, l. nam quod, cum vulgar. b. ff. de suppellect. leg. quo fundamento quamvis alium proditorum licet homicidam immunitatis beneficio gaudeat existimavit quidem modernus, respondens ad hunc text. quod non de laico loquitur, sed de clerico, qui cum gravius laicis peccet, in tanti tamque sacri Ordinis decus, Ecclesie subterfugio gaudere non debet, qui ipsam contumelia offendit: atque ideo ab Ecclesiastico iudice solemniter Ordinibus illis sacris exauctoratus, & degradatus iudici sit tradendus seculari, qui ipsum male perdat, & occidat, nulla alia interim expectata contumacia, etsi incorrigibilis (ut iura aiunt Canonica) non sit: huius intellectus auctor fuit Panorm. hic, & novè amplexatur Gutier. pract. lib. 1. quæst. 2. num. 7. & quod in clerico intelligatur homicidia docuerunt Albert. in tract. de heret. quæst. 1. num. 69. Tiber. Decian. resp. 80. num. 18. cum segg. lib. 3. Sed defendi non potest, ut rectè quidem illum improbus ostendit Couarr. var. lib. 2. cap. 20. num. 7. nam clarum est cap. 12. Exodi, à quo desumptus est text. in presenti, de laico loqui, non de clerico, aut saltem de utroque generaliter, neque ad clericum solummodo posse adaptari, vulgata hæc sustinet verba editio. Si quis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias, ab Altari meo euellens, ut moriatur. Chaldaica verò translatio sic. Et quando impiè egerit vir contra proximum suum, ut interficiat eum per insidias, de conspectu Altaris mei tolles eum, ut interficiatur. Hebræa lectio sub Beatma vocabulo continetur, id est, ut Lippoman. transfert in catena cap. 21. Et cum superbiert, vel cum temere egerit vir contra fratrem suum, ut occidat eum per insidias, &c. Et septuaginta Interpretes, quorum in transferendis, & explicandis locis sacrorum Bibl. maior est auctoritas, ex Græco sermone sic traduxere; Si quis aggressus fuerit proximum suum, ut occidat eum dolo, & fugiat, ab Altari meo accipies eum ut occidatur. unde nec ex d. cap. 20. Exodi, nec ex aliis versionibus deprehendi potest de clerico agi, & non de laico.

Deinde Innocent. & Godofred. malè intelligunt text. in presenti, loqui de Altaribus veteris Testamenti, quæ non tantæ erant apud Hebræos eximiationis, qualia apud nos nostra; quis enim crederet Gregorium P. M. in hoc text. nihil decidere voluisse, sed tantum, quæ veteris erant Testamenti, referre. Simili modo non est admittenda alia interpretatio ad illa verba text. ut moriatur, id est, in peccatis, vel ut alij volunt id est, poenitentia plectatur, seu secundum alios deponatur, ab Ecclesia non defendatur, offendatur enim litteram textus, & eius verum subvertunt intellectum.

Quare ad principale questionem respondendo pro certo tenendum proditorum, & per insidias delinquentem non gaudere Ecclesie immunitate, si ad eam confugiat, itavt ille, qui consilio occidit, multis interfectis insidiis, immunitate minime gaudeat, nam ante omnium nunc oculus est Gregorius P. M. statuere eum, qui per industriam occiderit proximum suum, & per insidias, ab Altari euellendum, ut moriatur. Duæ sunt partes huius cap. prior sua exortatio, & verbo conclusa integrum retinet sensum dum dicit, si quis per industriam occiderit proximum suum, subsequitur tunc dictio, & per insidias; sanè copula, & post perfectam orationem non copulat, nec coniungit, sed disiungit, & sumitur pro, aut, sicut, ita Bartr. in l. Seia, §. Caia, num. 2. ff. de fundo instr. Alex. consil. 66. num. 6. lib. 3. Paris. consil. 38. n. 26. lib. 2. Alex. resp. 96. n. 26. cum aliis adductis in Bononien. Canonica. 28. Junij 1611. coram Rev. D. meo Cocchino Decano, id ipsum ex bonarum litterarum auctoribus, & puritatis lingue latinæ observatoribus docet Laur. Valli in elegant. lib. 2. c. 38. Quo sanè fundamento ita sustinent gloss. hic verbo per insidias, Abb. antiq. Anch. Buttr. Anania, & Felin. Ferrarien. pract. tit. de forma inquis. vers. ex his potest probabiliter queri, Guid. Papæ dec. 121. à n. 1. Reuig. de immunit. Ecclesiæ. fallent. 12. n. 12. Cassan. in consue. Burgund. rub. 1. n. 112. Clat. §. homicidium num. 12. ubi hanc dicit opinionem multis otibus vfu receptam, Couarr. d. cap. 20. num. 7. ad prædictam hanc admittit, licet putet homicidam, nisi insidiosum, immunitate gaudere, consilio licet occiderit, Alciat. de presumpt. reg. 3. pref. 33. num. 4. & lib. 7. par. cap. 16. Papon. lib. 1. tit. 2. ar. 18. Perez l. 6. tit. 2. lib. 3. & l. 39. tit. 19. lib. 8. Ordin. Anton. Gom. tom. 3. var. cap. 9. num. 2. & cap. 16. post num. 2. vers. quæstio finita, Boer. dec. 109. num. 34. & segg. Rebuff. tom. ad leges Gallie, tit. de immunit. Eccles. art. 1. q. 5. Plot. inter consilia crimin. consil. 133. à num. 1. Gig. in tract. de crimin. lese maiest. lib. 1. tit. qualiter & à quibus crimin. lese maiest. quæst. 10. num. 17. Nauarr. in notat. cap. 2. §. 1. num. 21. Cur. Philip. part. 3. §. 12. num. 30. Azaved. l. 3. tit. 2. lib. 1. noua recopil. Mench. de success. creat. l. 3. §. 2. post num. 53. vers. illud autem, Humad. ad Gregor. lib. 4. num. 5. tit. 11. part. 1. Ioseph. Ludou. Lucan. dec. 136. num. 33. Decian. tract. crimin. tom. 2. lib. 6. cap. 18. n. 12. & lib. 7. cap. 30. num. 6. Soar. de Pace in pract. tom. 1. part. 5. cap. 3. §. 3. à num. 113. Gutier. pract. lib. 1. q. 3. num. 2. & 8. vers. secundò respondeo, & lib. 3. quæst. 4. num. 8. Bobadill. in sua politica lib. 2. cap. 14. monere 33. & 36. Anast. Germon. de sacrament. immunit. lib. 3. c. 16. num. 59. cum segg. Fachin. controuers. iuris lib. 9. cap. 93. Peguer. Cathal. dec. 54. Fatin. in praxi crimin. part. 1. quæst. 18. num. 74. & quæst. 28. num. 21. & consil. 76. n. 18. Modern. de iurisdict. part. 2. cap. 51. num. 4. Petr. Caball. in tract. de omni genere homicidij num. 388. cum segg. Ca. mill Bortell. in summa omnium dec. tit. 3. de his qui ad Ecclesiæ confug. à num. 76. Raphaël de la Torre in 2. D. Thome tom. 2. quæst. 99. art. 3. disp. 7. except. 3. vers. nunquid sunt, Melch. Phæbos Lusit. dec. 81. num. 5. Sot.

Soar. de Relig. tom. 1. lib. 1. tract. 2. cap. 11. num. 10. cum segg. Henric. in sum. lib. 14. de irregul. cap. 14. §. 2. in commen. lit. O. Cened. ad Decretal. collect. 136. Molin. de iustis. tract. 3. disp. 23. num. 4. Valer. Reginald. in praxi forensi. lib. 30. num. 97. latè & eleganter Franc. Molinus in lib. de sacra homicidio amittenda immunitate necne antelud. 3. & cap. seg. vbi in d. antelud. 3. num. 17. respondens ad d. cap. inter alia, in princip. huius text. allegatum, asserit illum cum hoc textu pugnare cum posterior sit, & priori dispositioni d. cap. inter alia addere potuerit, l. non est nouum, cum l. seg. ff. de legib.

Proditorie autem quemquam occidere, aut per infidias pro eodem apud nos reputatur, vt inuit Gurtier. pract. lib. 1. quaest. 1. num. 9. Menoch. de arbit. casu 362. num. 20. Soar. de Pace §. 13. num. 113. cum segg. Peguer. d. decis. 54. num. 8. Prodere enim est vnum actibus ostendere, & aliud mente gerere, vnde homicidium proditorium esse eadem hominis nihil tale suspicantis, tenent Burg. de Pace consil. 22. num. 16. Petr. Caball. in tract. de omni genere homicidii a num. 398. Stephan. Gratian. discept. forensi cap. 380. num. 40. & plures per Cened. d. collect. 136. n. 2.

Occiderit. Ergo vulnerans proditorie, aut ex infidiis, non est ab Ecclesia euellendus, de quo an verum sit, vide Com. d. cap. 10. post n. 7. Menoch. d. casu 361. n. 19. Soar. de Pace d. §. 2. n. 126. Bobadil. d. c. 13. n. 34. Peguer. Cathal. decis. 62. Gurtier. pract. l. 5. quaest. 7. n. 55.

SVMARIVM.

1. Latronem interficiens cum se posset aliter liberare, quam penitentiam agere debeat. ostenditur.
2. Furem diurnum, vel nocturnum an, & quando liceat occidere, remittitur.
3. Defendere se potest quilibet vsque ad occisionem iniusti aggressoris.
4. Defendere sua quis potest vsque ad occisionem iniusti aggressoris, prout si probabilis spes non sit aliter illa recuperandi.
5. Honoris proprii licita est defensio, nisi arrepta fuga saluti sua consulere possit, dummodo non sit miles, vel nobilis, quibus decessu fugere.
6. Proximi vicini, seu bona, vsque ad occisionem iniusti aggressoris defendere licet, quando aliter illa defensio expediri non poterit.
7. Defendendi proximum obligatio in priuatis personis, prouenit ex lege charitatis; in aliis vero constituitur auctoritate publica ad audienda crimina, vel ad defendendum specialiter conductis, prouenit ex iustitia.

CAP. Interfecisti. II.

Latronem, seu furem occidenti cum posset aliter se liberare, imponuntur penitentia per quadraginta dies; Si vero non potuit aliter se liberare, & sine odio occidit; non imponitur ei penitentia, sed si uult, ieiunet, & faciat elemosinas, sed si est Presbyter, non deponitur, debet tamen dum vixerit, penitentiam agere. Colligunt ex Ordin. Abb. anq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Anania, Hostiens. Anchar. Burr. Panorm. Felin. Mar. Socin. Cened. collect. 96. Viuiam, in rationali l. 5. iuris Pontif. pag. 117. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 667. remittitur Calal. in amur. & X men. in concord. part. 1. & 2. refertur a Burch. lib. 11. decretal. cap. 60. & lib. 19. c. 5. Iuo. l. part. 1. 3. cap. 46. & Anton. August. collect. 1. Decretal. §. tit. 10. cap. 4.

Interfecisti furem. An & quando liceat occidere

furem diurnum, vel nocturnum, dicam cap. seg. Te.] Ergo potest quilibet se defendere vsque ad occisionem iniusti aggressoris, vt resoluunt Legistae in l. vi. vniuers. de iustis. & Canonistae in Clement. se furiosus de homicid. vbi Couarr. part. 3. §. vnic. num. 1. Clar. §. homicidium, num. 24. Syluest. verbo homicidium. l. n. 5. in fine, Anton. Gomez variat. tom. 3. cap. 3. num. 20. cum segg. plures refert Cened. ad Decretum collect. 29. num. 2. quibus adde Petr. Cebill. in tract. de omni genere homicidii num. 93. Cardos. in praxi iudicum & aduocat. verbo defensio 2. & verbo homicidium §. Farinac. in praxi crimin. part. 5. quaest. 125. num. 3. cum segg. Aloyl. Ricc. in collect. decisionum part. 4. collect. 792. Bernard. Graue. ad practicum Camera Imper. lib. 2. conclus. 110. consil. 1. Ex doctiss. Patribus Societatis Iesv Soar. de censuris, disp. 22. sect. 1. num. 53. Molina de iustis. tom. 4. tract. 3. disp. 11. a princip. Less. eod. tract. lib. 1. cap. 9. num. 41. cum segg. Rebelle. de oblig. iustitia p. 1. lib. 3. q. 12. a princip. Paul. Comirol. respons. moral. lib. 4. quaest. 10. a n. 9. Azor. instit. moral. part. 3. lib. 2. c. 1. quaest. 11.

Tuque liberando.] Per hunc text. in praetatis verbis tenent aliqui de iure Canonico minimè licitum esse hominem occidere ad patrimonij, & rerum tutelam, nisi necessaria propriae vitae defensio accedat, intelligendo verba illa, te, tuque liberando, coniunctiue. Verum communis fere omnium opinio tenet licitum esse rerum sicut corporis defensionem vsque ad iniusti aggressoris occisionem, praecipue si sint res magni momenti, nec sit probabilis spes aliter illas recuperandi, quam quidem tuerentur Duen. reg. 191. Clar. d. §. homicidium, num. 19. Couarr. d. §. vnic. num. 6. vers. quinto, Anton. Gom. d. cap. 3. num. 20. Mascard. de probat. conclus. 40. num. 9. & conclus. 1126. Sor. de instit. lib. 5. quaest. 1. art. 8. Nauarr. in man. cap. 15. num. 2. Tolet. in instr. conscientiae, lib. 5. cap. 6. vers. tertius casus, Menoch. illustr. cap. 18. n. 5. plures quos refert Cened. d. collect. 29. num. 2. & ad Decretal. collect. 96. n. 3. quibus adde Mich. Grass. tom. 2. commun. opinionum. l. 9. tit. 10. n. 13. pag. 484. Cardos. d. verbo defensio, num. 4. & verbo homicidium n. 8. Farinac. d. quaest. 123. a n. 168. & a n. 118. Sayr. in clau. Regia. lib. 7. cap. 10. & de censur. lib. 6. c. 17. n. 24. Campan. in diuersorio iuris Canon. rub. 11. c. 22. n. 57. Brejarepons. casuum conscientiae, part. 2. casu 23. Bernard. Graue. d. conclus. 110. Don. Christoph. de Pace in scholiis ad leges styli. l. 58. a princip. Molin. d. tract. 3. disp. 16. num. 1. vers. contrariam. Less. d. cap. 9. a num. 66. Paul. Comirol. d. quaest. 10. num. 10. Rebelle. d. quaest. 11. num. 2. respondentes praedicta verba huius text. ita esse intelligenda non vt excludatur defensio rerum absque periculo persona, si quidem in priori illius parte responsum est non licere cuiquam furem occidere, cum absque occisione capi cum rebus poterat, posteriori autem parte decisum extat licitam esse occisionem, vbi fur aliter capi non poterat quam per occisionem, & ideo dum hic dicitur, te, tuque liberando, intelligendum est alternatiue, te, vel tua; si aliter capi non poterat, quem sensum ratio decisionis innuat.

Amplia primò, vt non solum corporis, vel rerum licita sit defensio, sed etiam honoris proprii, de quo vide Menoch. illustr. cap. 11. num. 10. & cap. 18. num. 13. Tiraq. de nobil. cap. 20. num. 63. cum segg. Sayr. d. cap. 10. num. 27. cum segg. Gom. d. cap. 3. num. 22. colum. 2. Farin. d. quaest. 125. num. 41. cum segg. Less. d. c. 9. a num. 76. Azor. d. cap. 1. quaest. 10. & part. 1. lib. 2. cap. 1. quaest. 14. Bobadil. in sua politica lib. 2. c. 14. num. 44. vbi verò quis fuga arrepta saluti suae consulere potest, se subistere non debet, sed fugam capessere, nisi sit miles, vel nobilis, quibus dedecus est fugere, vide Hippol. in l. 1. num. 46. & 47. ff. de sicar. Clar. §. homicidium num. 32. Menoch. de arbit.

arbitr. casu 177. num. 14. Farin. d. g. 125. à n. 121. Azor. d. c. 1. q. 14. Paul. Comit. d. g. 10. n. 16. Bernard. Graue. d. concl. 110. confid. 1. à n. 14.

- 6 Amplia secundo non solum posse quemlibet defendere se aut sua, vt text. habet, sed etiam vitam, seu bona proximi vsque ad occisionem iniusti aggressoris, quando aliter illa defensio expediti non poterit, de quo repetentes in d. l. vi. vim, & præcipue Claud. num. 125. Curt. man. 49. Bolong. num. 75. Hippol. Rimin. d. num. 179. & Gom. d. cap. 5. num. 11. Couar. d. 5. vnic. num. 5. & in reg. peccatum part. 2. §. 3. num. 3. 4. & 5. Clar. §. homicidium num. 27. & 18. Greg. l. 3. glof. 1. tit. 8. part. 2. Molin. d. tract. 3. disp. 18. num. 1. Viuian. tom. 2. commun. opinio. l. 9. tit. 10. num. 27. Azor. d. cap. 1. q. 21. Lessi. d. cap. 9. à num. 87. Farin. d. quest. 125. à num. 267. Itavt in foro conscientie teneatur sub peccato mort. quilibet defendere vitam, aut bona proximi hanc defensionem volentis, & ea indigenti, si commodè & absque notabili damno poterit, Molin. d. disp. 18. n. 2. Couar. d. §. 3. num. 4. & 5. Farin. d. quest. 125. num. 306. Flores de Mena var. quest. 18. num. 9. & 30. quæ quidem defendendi proximum obligatio in priuatis personis prouenit ex lege charitatis, vt tenent Sot. de iustit. lib. 4. quest. 7. art. 2. Syluest. verbo restitutio 3. q. 5. vers. 2. Nauarr. in man. cap. 14. sub num. 7. Lessi. d. cap. 9. num. 88. & 93. Rebell. de obligat. iustitie part. 1. lib. 2. q. 2. num. 2. Menoch. casu 355. num. 3. in aliis vero personis constitutis auctoritate publica, vt obuiet criminibus, & iniuriis, ac in aliis, qui ad defendendum specialiter conducti sunt, vt sunt milites, famuli, tutores curatores, vasalli, & similes, obligatio inducta est à iustitia, vt agnoscunt D. Thom. 2. 2. quest. 62. ad 3. Nauar. d. c. 24. num. 18. Mench. illustr. cap. 16. num. 6. & cap. 11. num. 22. Bonacin. de censuris disp. 7. q. 4. puncto 8. n. 17. vbi tenet huiusmodi impedire tenentes ex iustitia incurrere irregularitatem si voluntarie non impedian. Menoch. d. casu 355. num. 3. Lessi. d. c. 9. num. 94. Molin. d. disp. 18. sub num. 4. sol. 2. Rebell. d. quest. 2. num. 2. & l. 1. quest. 1. §. 8. à num. 55. cum quibus consequenter obseruandum est illos, qui sic ex iustitia tenentur proximum defendere, si iuxta terminos huius suæ obligationis non defenderint, teneri ad restitutionem damni illati, prout efficacie deducitur ex text. in c. administratores 23. q. 5.

SVMMARIVM.

1. Furem diurnum nemini licet occidere, nocturnum vero sic, & num. 2.
3. Dies dicitur à Solis ortu vsque ad occasum.
4. Fugientem qui me vulnerauerit, an insequi, & occidere liceat, ostenditur.

CAP. Si perfodiens. III.

1. Occidenti furum nocturnum non est homicidium imputandum, secus si diurnum, quia in die poterat cognoscere quod venerat ad futandum, non ad occidendum, ideo non debebat occidi, vnde in legibus secularibus impune occiditur nocturnus fur, & non diurnus, nisi armis se defendendo. Colligunt ex Ordin. Abbas antiq. Collect. Innocent. Zabarell. Ioan. Andr. Anania, Anchar. Hostiens. Butr. Panorm. Felin. Marin. Socin. Viuian. in rationali lib. 5. iuris Pontif. pag. 118. Alagona in compend. iuris Canonici pag. 667. remissive Ximen. in concord. p. 1. & 2. desumitur ex D. August. in Exod. 22. q. 84. refertur à Iuo. part. 10. cap. 53. & ab Anton. Aug. collect. 1. Decret. lib. 5. tit. 10. cap. 5.

Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Couar. in Clem. si furiosus part. 3. §. vnic. n. 6. Iodoc. Damhordet. in praxi crimin. cap. 78. ex princ. Sot. de iustit. lib. 5. quest. 1. art. 8. vers. de bonis autem temporalibus, Nauar. in man. 15. num. 5. Petr. à Nauarr. tom. 1. de restitut. lib. 2. c. 3. ex num. 400. Petre l. 4. in gloss. mutare tit. 1. lib. 8. Ordin. Iacob. de Grassis, in aureis decis. part. 1. l. 2. c. 61. num. 18. Cened. ad Decretal. collect. 96. n. 1. Polyd. Ripart. de tempore nocturno cap. 24. rub. de fure num. 25. Fatimac. in praxi crimin. part. 5. quest. 125. num. 252. cum segg. Sayr. in clari Regia. lib. 8. c. 8. num. 4. cum segg. Paul. Comit. respons. moral. lib. 4. quest. 10. num. 4. d. c. l. de inf. lib. 2. cap. 9. à num. 67.

Sol oriatur. Ergo dies dicitur à Solis ortu vsque ad occasum. l. 1. C. de custodia reorum, hoc verbum, ff. de ver. signif. Tirag. de retract. l. g. n. 1. gloss. 1. num. 3. illud cap. 1. quo tempore nates. n. 7. lib. 1. feud. fol. mibi 81. Cal. son. in consuet. Burgund. fol. 83. & segg. non. 18. cum segg. Petre l. 5. gloss. 5. tit. 1. lib. 4. Ordin.

In gloss. Secularibus, 3. lib. 1. nunquid possunt eum persequi. Notatur ad hoc, quod si is, qui te iniuriat, vulnerat, & post vulnus inflatum, in fugam se dedit, tu fugientem insequi, & occidere iure non potes, & si occidis, reus es homicidij voluntarij, non enim amplius vim repellis, fed iniuriam acceptam vlticaris, vide Clar. §. homicidium num. 3. Couar. in Clem. si furiosus, p. 3. §. 7. num. 3. vers. secundo, Mascad. de probat. concl. 490. num. 23. & concl. 1126. num. 40. Farin. in praxi crimin. part. 5. quest. 125. num. 38. optime Paul. Comit. respons. moral. lib. 4. quest. 10. num. 11.

SVMMARIVM.

1. Illicitum non venit sub generali pollicitatione, seu promissione etiam iurata.
2. Promittens aliquid absolute, si contingat postea illud facere obseruantiam malam, non tenetur promissum adimplere.
3. Famulus iurans domino se illi obtemperaturum, mittitur domino mandanti aliquid illicitum parare.
4. Iuramentum nunquam trahitur ad ea, de quibus vel similiter iurans non disposuisset.

CAP. Cum iuramento. IV.

Promittens & iurans se facturum aliquid in genere, non intelligitur si sit illicitum, vt homicidium. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Anania, Hostiens. Anch. Butr. Felin. Panorm. Marian. Socin. Viuian. in rationali lib. 5. iuris Pontif. pag. 118. Alagona in compend. iuris Canonici pag. 668. remissive Ximen. in concord. p. 2. desumitur ex D. Hieron. super Matth. c. 14. refertur à Burchard. l. 12. Decretor. c. 16. Iuo. par. 12. c. 73. Ant. August. collect. 1. Decretal. lib. 5. tit. 10. c. 6.

Collige ex text. promittentem aliquid absolute si contingat postea aliquid quod faciat obseruantiam malam, non teneri promissum adimplere, intelligitur enim promissio ita facta vt eius obseruantia non vergat in dispendium animæ, & ita iurans se daturum aliquid quiddid peteret, vt fecit Herodes de quo in principio licitum, intellecta debita conditione, scilicet si peteret licitum, si tamen petat aliquid illicitum, non est adimplendum iuramentum, quod Herodes adimplere non tenebatur cum ab eo petatum fuit corpus Ioannis Baptistæ, immo adimplendo promissum grauius peccauit, iuxta text. in cap. est etiam 22. quest. 4. Vnde fit vt si famulus iurauit domino se illi obtemperaturum,

peraturum, non teneretur domino imperanti aliquid illicitum parere, D. Thom. 2. 2. *quest. 63. art. 1. ad 3.* Syluest. *verbo in iuramentum 3. quest. 1. vers. 9.* Iuramentum enim nunquam trahitur ad ea, de quibus verosimiliter iurans non disposuisset, ut per Titum in *l. si unquam in prefat. num. 171.* Chald. Pereira *post tract. de potestate elig. in resp. pro D. Roderico a Sylva, ad fin.*

SVM MARIVM.

- 1 Homicida est qui facit, vel dat sortilegia, vel venena sterilitatis.
- 2 Abortioni poculum præbens tanquam homicida puniatur.
- 3 Abortum procurantes, consulentes, consentientes, quas penas incurrant, remissive.
- 4 Impedimentum adhibens ne ex coitu conceptio, vel generatio sequatur, instar homicidæ tenetur, sed non sit irregularis.
- 5 Abortum procurans an & quando tanquam homicida puniendus sit.

CAP. Si aliquis. V.

Qui causa odij, vel libidinis dat homini, aut mulieri remedia, vel venena ut non possint generare, concipere, aut nasci soboles, tenetur ut homicida. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Anania, Host. Anchor. Buttr. Panorm. Felin. Marin. Socin. Cened. *collect. 32.* Viuiam. in *rationali iuris Pontificij pag. 119.* Alagona id compendio iuris Canon. pag. 668. remissive Ximen. in *concord. p. 1.* referatur à Burchard. lib. 17. Decret. cap. 57. & ab Agton. Augustin. *collect. 1. Decretal. lib. 5. tit. 57. cap. 13.*

Collige ex text. sterilitatem in fœminis maleficio posse induci, ut per Ioan. Schenck. *tom. 2. obseruat. medic. lib. 4. obseru. 117.* & tunc cum sterilitatis maleficio conceptionis via impediatur, non licet mago quin ne Medico remedia etiam naturalia præstare, quibus sterilitas inducatur, Tabien. in *summ. verbo Matrimonium, Caiet. 2. 2. quest. 154. art. 1.* August. in *cap. aliquando 32. quest. 2.* Nisi quando probabiliter constaret mulierem in partu vitæ discrimen subituram, vel quia nimis arcta, vel præ vetri angustia fœtum ferre nequeat, ut per Ludovic. Lop. in *instrucl. conscient. part. 2. cap. 63.* Anton. Cordub. in *summ. quest. 173.* & *questionum Theolog. lib. 1. quest. 38. dub. 3.* Ar. g. 2. 2. *quest. 64. art. 7.* Sanchi. de *matrim. lib. 9. disp. 20. num. 15.* ex Medicis Ralis continent. 2. 2. *tractat. 7. cap. 2.* Auic. *sen. 2. 1. lib. 5. tract. 2. c. 17.* Petr. Garcia ad *Galer. de locis affect. disp. 74. cap. 1.*

Ad potandum dederit. Probat hic text. tanquam homicidam puniri, qui poculum abortioni præbuerit, de quo vide Couar. lib. 2. *var. cap. 20. num. 10.* & in *Clem. si furiosus part. 2. §. 3. num. 1.* Clar. §. *fin. quest. 68. n. 2.* Goin. *tom. 3. cap. 3. num. 32.* Ozafe. *decis. 60.* Iacob. de Grassi. in *auensis decis. part. 1. lib. 2. c. 63. à princ. Plac. de delictis cap. 20. numero 3. & 6. & cap. 5. numero 8.* Læz. Zech. de *casibus referuat. casu 9.* Anton. Cordoua in *quest. Theolog. 1. 1. quest. 28. vers. dubitatur tertio.* Petr. à Nauart. de *restitut. tom. 1. lib. 2. cap. 3. ex num. 137.* Viuald. in *candel. aureo tit. de irreg. ex homicid. volunt. ex num. 239.* Menoch. de *arbitr. casu 357.* plures alios Doctores refert Cened. ad *Decretal. collect. 32. num. 1.* quibus adde Soar. *tom. 2. commun. opin. lib. 9. tit. 1. num. 71. pag. 437.* Sayt. *decis. 12 & 23. sub hoc tit. & in clausi Regia lib. 7. cap. 12. num. 20.* Bellet. *disquisit. cleric. part. 1. tit. de disciplina clericali §. 5. num. 26. cum seqq. Prax. Episcop.*

part. 1. verbo abortus. Fr. Emman. quest. Regular. tom. 2. 9. 33. art. 4. Aloyf. Ricc. in *collect. decis. part. 3. collect. 590.* Farin. in *praxi crimin. part. 5. quest. 22. num. 92. cum seqq. Molin. de instit. tom. 3. tract. 3. disp. 7.* Stephan. Giatian. *discept. forens. cap. 72. num. 17.* Ordin. Reg. Lusitan. lib. 5. tit. 35 n. 2.

Item abortum procurantes, consulentes, & consentientes quocumque modo, incident in penas contentas in constit. Sixti V. incip. *Effrenatam*, Romæ publicata die 16. Nonembris 1588. moderata postea per Greg. XIV. pridie Kalend. Iunij 1591. incipien. *Sedes Apost.* quos refert Quarant. in *summa Bullarij, verbo abortus*, nam Sixtus V. in *dicta sua constit. grauissimis poenis prosequitur aduersus omnes, qui abortum procurant, concilium, vel auxilium præstant, venena præbent, vel manus inferunt, siue fœtus animatus sit, siue non, quos præsertim maioris excommunicationis pena fœdi Apost. reseruata multauit, Gregorius verò penas sibi quod ad procurantes abortum, aut poculum exhibentes, vel fumentes venena sterilitatis, aut quocumque modo auxilium, vel consilium præbentes, ad terminos iuris communis reducit, cæteris in suo robore manentibus. Illud tamen in hac materia est scitu dignissimum quod quando ex partu concepti euident periculum apparet, vel quoddam puerpera soleat ad extremum deduci, aut nimis arcta sit, aut fama eius lædatur, aut aliter vitæ discrimen existimationis possit subire, bene poterit poculum abortionis præberi, dum fœtus tamen non sit animatus, ut per S. Anton. *part. 3. tit. 7. cap. 2. §. 2.* Syluest. in *summ. verbo medicus quest. 4.* Artil. *verbo abortus num. 2.* Couar. in *Clem. si furiosus p. 2. §. 3. num. 1.* Cordub. in *sum. q. 173. Sanchi de matrim. lib. 9. disp. 20. num. 9.**

Ut non possit generare, aut concipere, &c. Notatur ad hoc, quod impedimentum adhibens ne ex coitu conceptio, generatiove sequatur ut homicida tenetur, hoc est instar homicidæ tenetur, quatenus vitam hominis ne sequeretur ex suis naturalibus causis impediret, quod graue est peccatum, sicut qui hominem interficit, impeditque ne vita illius ulterius progrediatur, vide Molin. d. *disp. 17. n. 6.* Decian. *tract. crim. lib. 9. c. 18. num. 17.* Farin. d. *quest. 122. num. 105. & 106.* Non est tamen irregularis, cum irregularitas non contrahatur nisi actu sequatur homicidium, seu de-tuncatio, ut per *glos. fin. hic*, Tabien. *verbo irregularitas §. 14 & 15.* Sayt. de *censur. lib. 3. c. 35. n. 27. & 1. 7. c. 2. num. 5.* quos citat Bellet. §. 5. *num. 27.* Ita etiam nulla irregularitas contrahitur ab eo, qui potionem, vel cibum ad inducendam sterilitatem in muliere præbet, seu etiam viro medicinam ne generare possit, subministrat, ut per Villadieg. de *irregul. cap. 6. vers. sed contrarium num. 36.* Nau. in *man. 27. num. 22.* Aul. de *censur. part. 7. disp. 6. sect. 4. dub. 2.* Sayt. in *simili tract. lib. 7. c. 3. num. 5.*

Vel nasci soboles. Inter medicinarum artis professores est communis sententia quoddam tanquam homicida puniendus venit, qui abortum procurat, aut poculum præbet prægnanti in quocumque tempore postquam à quinto mense egreditur fœtus, nam ut talis est, & toto anno ex quinto mense legitime nascitur, per Horat. Augen. in *tract. quod homini non sit certum tempus ad nascendum lib. 1 & 2.* Ioan. Schenck. *tom. 2. obseru. medio lib. 4. tit. de partu. vital. præc. obseru. 153.* & *segg. Peramato in lib. de hominum procreat. cap. 9.* Ferd. Bonauent. in *tract. de ultimis l. 2. cum tribus seqq.* Ludovic. Merca-do *l. 4. de affectib. mulier. c. 1.* Franc. Valeriol. enarrat. *med. lib. 1. c. 7.* Franc. Vales. *l. 2. controu. c. 10.*

Quia etiam demonis arte, & calliditate fieri potest ut mulier difficulter pariat, Griland. de *sortileg. quest. 6.* Martin. Delri. *disquis. magic. lib. 3. part. 1. quest. 4. sect. 3.* Rapla.

Raph. de la Torre tom. 2. de vitis oppos. Relig. quest. 96. art. 2. disp. 10. ideo huiusmodi magi quando infantis, aut matris mors sequitur, tenentur de occiso, ut probat text. fecus si fiat, ut pariat, quia non tenentur de dolo l. 3. § hoc adiectio ff. ad leg. Corn. de sicar. Griland. ubi sup. quest. 12. num. 10. Anton. Gom. var. tom. 2. cap. 3. Baiard. ad Clar. quest. 68. ex n. 7.

S V M M A R I V M.

- 1 Index discretus in penitentia imponenda debet attendere circumstantias ex quibus augetur, vel minuitur delictum.
- 2 Aetatis ratio in penis imponendis habenda est.
- 3 Senectus an excuset in delictis remissive.
- 4 Infans pupillus, & minor, an in delictis excusentur remissive.
- 5 Furiosus, an, & quando in delictis excusetur, remissive.
- 6 Ebrius, an, & quando in delictis excusetur, remissive.
- 7 Dormiens delinquens an excusetur remissive.
- 8 Excellens in aliqua arte, vel insignis peritiae vir, an, & quando in delictis excusetur, remissive.
- 9 Sexus ratio in penis infligendis habenda est.
- 10 Dignitas, ac generis nobilitas an, & quando releuet aliquem a pena ordinaria remissive.
- 11 Auxilium delinquenti prestare quis presumitur eo ipso quod assistit cum illo armatus prope.
- 12 Auxilium ut dicatur praestitum, requiritur assistentia animo dolo, & cogitato, & auxiliatores ad hoc coadunati.
- 13 Gentis coadunatio non est punibilis, nisi facta dolore, & appensae ad malum.
- 14 Auxilium praestans in delicto puniatur eadem poena, qua ipse delinquens.
- 15 Mandans an, & quando puniatur eadem poena, qua mandatarius, remissive.
- 16 Mandatum ad delictum perpetrandum probatur per scripturam, & subscriptionem mandantis.
- 17 Mandans, & mandatarius in eodem libello accusari possunt.
- 18 Delictum, quo sciuit committendum, & prohibere potuit, & non prohibuit, eadem poena tenetur, qua ipse delinquens.
- 19 Delicto committendo obviare quando quis teneatur ostenditur.
- 20 Defendere proximum, & damnum eminens euertere non valens, tenetur in foro conscientiae illud reuelare ei, cui imminet, ut per eum evertatur.
- 21 Denuntians damnum illi, cui imminet non incurrit irregularitatem, etiamsi ex eadem denuntiatione contingeret mors, aut mutilatio delinquentis.
- 22 Obligatio reuelandi delictum illi, cui imminet, ita est intelligenda, ut prius pramittatur fraterna admonitio faciendi iniusto aggressori, nisi ubi verserit in damnum Reipub.
- 23 Damnum proximo imminens etiam sub fide secreti susceptum detegere quis tenetur, etiam virtute monialium generalium.
- 24 Secretum aliunde non cognitum, nisi in Confessione sacramentali, nullo casu quocunque etiam superiore iubente, etiam pro salute & scandalo Regni totius inuito penitente reuelari potest.
- 25 Secretum cognitum in confessione facta laico in extrema necessitate an cadat sub stricto Confessionis sacramentalis sigillo, remissive.
- 26 Defendere tenetur iniuste aggressum siue clamet, siue non.

- 27 Excommunicatio non incurritur ex percussione clerici iniusti aggr. s. foris.
- 28 Defendere tenetur quis proximum etiam inimicum, & non Christianum.
- 29 Delictum, ut furtum, &c. prohibens ne impediat peccat mortaliter, & an teneatur ad restitutionem, ostenditur.
- 30 Delictum persuadens, hortans, & instruens poenae eadem poena, qua ipse delinquens.
- 31 Consulens delictum, an puniatur eadem poena qua ipse delinquens, remissive.
- 32 Restitutio facienda est illi, a quo elatum est, vel laevis causam ab eo.
- 33 Clericus consulens delictum quod si ipse commisset irregularitatem incurreret, an irregularis efficiatur, ostenditur.
- 34 Clericus propter homicidium non degradatur, sed deponitur.
- 35 Clericus homicida an sit priuatus ipso iure beneficiis, quae habet, an veniat priuandus, remissive.
- 36 Irregularitatem incurrit ille, qui armatus cum alio exiit ad occidendum si postea aliquis occisus fuerit, etiam si ille nihil commisset.
- 37 Laicus potest fieri irregularis, & inhabilis ad beneficia.
- 38 Clericus propter homicidium in monasterium siue in carcerem detraditur per quinquennium.

C A P. Sicut dignum j. IV.

Index discretus in qualitate penitentiae imponenda, debet considerare quantitatem & qualitatem delicti, aetatem, scientiam, sexum, conditionem delinquentis, locum, & tempus in quo deliquit. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabari. Ioan. Andr. Anania, Hostiens. Anchar. Butr. Panorm. Felim. Marian. Socin. Viuian. in rationali lib. 5. iuris Pontificij, pag. 119. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 688. remissive Casal. in amor. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. Augustin. collect. 1. Decretal. lib. 5. tit. 10. c. 7. & est post Concil. Lateranen. sub Alex. III. part. 3. c. 1.

Sed etas. [Notatur ad hoc quod in penis imponendis aetatis ratio habenda est, l. 1. § impuberes ff. ad Syllam. Aloyf. Ricc. collect. decij. part. 5. collect. 18. 49. Sed nunquid in delictis senectus excuset, vide Mynsing. tom. 2. obseru. 54. Grammat. decij. 23. num. 11. Thefaur. decij. 61. quos refert Anton. Riccul. d. collect. 184. 5. in fine, Tiber. Decian. resp. 16. & 24. volum. 3. Menoch. de arbit. casu 329. Molin. de iustit. tract. 3. disp. 37. De infante, pupillo, & minore, vide Caroc. in tract. de minore in delictis excusatio. Ayter. de homicid. part. 2. num. 124. & segg. Thefaur. Pedem. decij. 161. Honderda. conf. 104. vol. 1. Raudens. de analogis cap. 22. n. 78. Molina d. tract. 3. disp. 36. Caball. in tract. de omni genere homicidij num. 179. cum segg. Campan. in diuersis iuris Canon. rub. 11. cap. 2. § a num. 99.

Scientia. [Glos. in praesenti hoc verbum explicat id est, an sit discretus, vel non sanae mentis, unde si scire cupias an & quando furiosus delinquens excusetur, vide Doctores per text. ibi in l. Dignus ff. de officio prefat. Ayter. d. part. 2. num. 150. Balb. decij. 60. Aloyf. Riccius in collect. decij. part. 5. collect. 1840. Menoch. de arbit. casu 325. Fachin. controuerf. lib. 9. cap. 3. Caball. communium contra commun. quest. 33. Peti. Caball. d. tractat. a num. 179. Molina d. tractat. 3. disp. 38. num. 1. cum segg.

Ebrius delinquens an & quando excusetur, vide Doctores per text. ibi in l. omne delictum §. per unum ff. de re milit. Greg. l. 5. verbo embriagat §. tit. 8. part. 7. Clar. §. fin.

§. fin. quest. 60. num. 12. VVesemb. in paratitulis ff. ad leg. Corn. de sic. ar. n. 24. Duen. reg. 359. vers. amplia quarto. Gom. tom. 3. var. cap. 1. num. 73. Iodoch. in praxi crimin. cap. 84. num. 17. & 18. Menoch. de arbitr. casu 326. & casu 377. à num. 3. Peguer. decis. 18. num. 22. Auzend. de exequendis mand. part. 2. cap. 5. num. 19. Malfard. concl. 570. num. 3. Reufner. decis. 14. quem refert Aloyf. Riccius d. collect. 1840. vers. & ob hanc. Azot. institut. moralium part. 3. lib. 2. cap. 13. vers. primo notandum. & vers. segg. Bellacomb. tom. 2. communium opinion. lib. 9. tit. 13. num. 79. pag. 495. & Kirchou. tit. 30. num. 100. pag. 547. Perez ad rub. tit. 8. lib. 8. Ordinanen. pag. 203. cum segg. & l. 1. in fine in addit. eod. tit. & lib. pag. 208. Azeced. l. 1. num. 3. tit. 13. lib. 4. noue recop. Paul. Comitoli. respons. moralium lib. 5. quest. 5. & 6. Pineda in vita S. Iohannis Baptiste lib. 3. art. 2. cap. 1. pag. mibi 142. Molina d. tract. 3. disp. 38. num. 5. cum segg. Petr. Caball. d. tract. num. 187. Campan. d. cap. 2. à num. 108. Et an & quando irregularitas incurritur ab eo, qui ebrius existens aliquem occidit, aut mutilat? vide Bonif. de Vitalin. in Clem. si furiosus, de homicid. num. 25. & 26. vbi Couar. part. 3. in princ. num. 3. Nauarr. in man. c. 27. num. 230. Soar. de censur. disp. 46. sect. 1. num. 12. vers. nam communis, Greg. Sayr. eod. tract. lib. 6. cap. 17. n. 32. vers. secunda opinio. Aul. in simili tract. part. 7. rub. de homicidio directe volunt. sect. 1. dub. 15. vers. secunda conclusa. Et an & quando ebrietas sit peccatum mortale vide Nauarr. in cap. ita quorundam, notab. 9. num. 36. de Iude. Turrec. in cap. sexto die num. 5. disp. 35. Perez l. 1. addit. 2. tit. 8. lib. 8. Ordin. Gutier. canon. l. 2. c. 4. n. 30. latè Ludouic. Beja respons. casuum conscientia p. 3. casu 20.

7 Dormiens delinquens an & quando excusetur, vide Doctores per text. ibi in l. 1. §. adipsimur ff. de acquir. possess. Sebast. Medices in tract. de fornicis casibus g. 5. num. 36. Tiraq. de penis temper. causa 5. ex num. 9. Menoch. casu 327. Molina d. tract. 3. disp. 38. n. 10. cum seg. Reufner. decis. 16. quem refert Aloyf. Riccius d. p. 5. collect. 1841. Campan. d. cap. 25. num. 110. Cened. ad Decretal. collect. 48. num. 2.

8 Excellens in aliqua arte, vel insignis peritiæ vitæ an & quando in delictis excusetur, condonarique debeat, vide Doctores per text. ibi in l. ad bestias, ff. de penis, Grammat. decis. 23. Reufner. decis. 80. & 81. quos refert Aloyf. Riccius in collect. decis. part. 5. collect. 1842. Alex. Radens. de analog. c. 22. n. 67. & 68. Tiraq. de penis, tem. causa 50. Farin. in praxi crimin. p. 3. q. 98. à n. 134. Et de habente merita in Rempubl. Menoch. de arbitr. lib. 1. q. 9. num. 9.

9 Sexus. J. Notatur ad hoc quod in penis infligendis sexus ratio habenda est, vt per Tiraquel. de penis temper. causa 9. à princip. & l. 1. contrub. glof. 1. num. 85. cum segg. & l. 9. num. 177. vers. & hinc opinioni. Farin. d. q. 98. num. 1. cum segg. Vnde leuius puniuntur mulieres quam viri. Reufner. decis. 20. Aloyf. Riccius d. part. 5. collect. 1841.

10 Atque conditio. J. An & quando dignitas ac generis nobilitas releuet aliquem à pena ordinaria, vide Reufner. decis. 15. quem citat Aloyf. Riccius d. collect. 1842. in fine. Ioseph. Sesse Aragonia decis. 11.

§. Illi autem.

Socians homicidam animo occidendi, licet non apponat manum, si tamen ex sua causa mors sequuta est, tenetur ferè pari pena cum homicida. Colligunt Doctores in princ. text. citati.

11 Circa manum iniectionem. &c. J. Ergo auxilium delinquenti præstare quis præsumitur eo ipso quod assistit cum delinquente armatus propè, vt per Malfard. de probat. conclus. 159. num. 1. cum segg. Farin. in Barbos. Collect. Tom. III.

praxi crimin. part. 3. quest. 131. num. 67. cum segg. Campan. in diuers. iuris Canon. rubr. 11. cap. 23. num. 74. Et ad hoc, vt illud præstitum dicatur, requiritur assistentia animo doloso & cogitato, & auxiliares ad hoc coadunati, Barziz Bononien. decis. 179. Cachet. Pedem. decis. 104. Coadunatio enim gentis non est punibilis, nisi facta dolose & appensatè ad malum, ex l. 3. §. homines ff. vi bonorum rapt. Azeced. l. 2. tit. 6. lib. 3. noue recop. Menoch. conf. 28. num. 19. Farinac. in praxi criminal. q. 113. 143. vbi n. 144. resoluit penam conuenticulæ & congregationis habere locum quando à principio & principaliter facta est ad malum finem, secus si incidenter homines sic conuenerint & se congregauerint.

§. Illi etiam.

Homicidam socians animo tantum prohibendi, ne impediatur, tenetur paulo minori pena. Colligunt Doctores in princip. text. citati.

Qui occisoriibus opem, &c. J. Ergo auxilium præstans in delicto punitur eadem pena, qua ipse delinquens de quo vide Clar. §. fin. quest. 90. num. 1. Iacob. Ayter. de homicid. part. 2. num. 34. Menoch. de arbitr. casu 249. num. 7. Surd. conf. 40. num. 45. Malfard. de probat. conclus. 159. num. 18. Molina de iustit. tom. 4. tract. 3. disp. 6. latè Farin. in praxi crimin. p. 3. q. 131. à princip. vbi q. 132. resoluit quod præstans auxilium delinquenti post delictum, non tenetur eadem pena, quia tunc dicitur delicto opem præstitisse.

Nota quod irregularitas incurritur ab eo, qui homicidio auxilium præstat etiam non cooperatorium, vt per Maiol. de irregul. lib. 5. cap. 48. §. 4. num. 1. Couar. in Clem. si furiosus part. 2. §. 12. num. 2. Soar. de censur. disp. 44. sect. 3. num. 31. vbi subdit quod non interueniente cooperatione incurritur irregularitas homicidij casualis, & non voluntarij, Aul. in simili tract. part. 7. disp. 6. sect. 3. dub. 3. conclus. 1. vers. secunda probatur, Sayr. eod. tract. lib. 7. cap. 4. num. 11. Nicol. Garc. de benefic. part. 7. cap. 11. sub num. 8. vers. & eadem irregularitas.

Mandans an & quando puniatur eadem pena, qua mandatarius, vide Anton. Gomez tom. 3. var. cap. 3. num. 30. Menoch. de arbitr. casu 353. num. 2. Ayter. de homicid. part. 2. à num. 42. Decian. tract. crimin. lib. 9. cap. 31. cum segg. Ceual. commun. contra commun. quest. 166. Petr. Caball. in tract. de omni genere homicidij num. 264. cum segg. Cardof. in praxi iudicum, verbo factum num. 6. Mandatum verò cum sit quid facti, non præsumitur, sed probari debet, Malfard. conclus. 1014. Pereg. consil. 107. num. 1. & seg. Decian. d. lib. 9. cap. 34. à princip. Sed qualiter probetur, disse-runt Malfard. conclus. 866. & conclus. 1015. Menoch. consil. 788. à num. 2. Decian. d. cap. 34. num. 26. vbi resoluit mandatum probari per scripturam, & sub-
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439
440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
450
451
452
453
454
455
456
457
458
459
460
461
462
463
464
465
466
467
468
469
470
471
472
473
474
475
476
477
478
479
480
481
482
483
484
485
486
487
488
489
490
491
492
493
494
495
496
497
498
499
500
501
502
503
504
505
506
507
508
509
510
511
512
513
514
515
516
517
518
519
520
521
522
523
524
525
526
527
528
529
530
531
532
533
534
535
536
537
538
539
540
541
542
543
544
545
546
547
548
549
550
551
552
553
554
555
556
557
558
559
560
561
562
563
564
565
566
567
568
569
570
571
572
573
574
575
576
577
578
579
580
581
582
583
584
585
586
587
588
589
590
591
592
593
594
595
596
597
598
599
600
601
602
603
604
605
606
607
608
609
610
611
612
613
614
615
616
617
618
619
620
621
622
623
624
625
626
627
628
629
630
631
632
633
634
635
636
637
638
639
640
641
642
643
644
645
646
647
648
649
650
651
652
653
654
655
656
657
658
659
660
661
662
663
664
665
666
667
668
669
670
671
672
673
674
675
676
677
678
679
680
681
682
683
684
685
686
687
688
689
690
691
692
693
694
695
696
697
698
699
700
701
702
703
704
705
706
707
708
709
710
711
712
713
714
715
716
717
718
719
720
721
722
723
724
725
726
727
728
729
730
731
732
733
734
735
736
737
738
739
740
741
742
743
744
745
746
747
748
749
750
751
752
753
754
755
756
757
758
759
760
761
762
763
764
765
766
767
768
769
770
771
772
773
774
775
776
777
778
779
780
781
782
783
784
785
786
787
788
789
790
791
792
793
794
795
796
797
798
799
800
801
802
803
804
805
806
807
808
809
810
811
812
813
814
815
816
817
818
819
820
821
822
823
824
825
826
827
828
829
830
831
832
833
834
835
836
837
838
839
840
841
842
843
844
845
846
847
848
849
850
851
852
853
854
855
856
857
858
859
860
861
862
863
864
865
866
867
868
869
870
871
872
873
874
875
876
877
878
879
880
881
882
883
884
885
886
887
888
889
890
891
892
893
894
895
896
897
898
899
900
901
902
903
904
905
906
907
908
909
910
911
912
913
914
915
916
917
918
919
920
921
922
923
924
925
926
927
928
929
930
931
932
933
934
935
936
937
938
939
940
941
942
943
944
945
946
947
948
949
950
951
952
953
954
955
956
957
958
959
960
961
962
963
964
965
966
967
968
969
970
971
972
973
974
975
976
977
978
979
980
981
982
983
984
985
986
987
988
989
990
991
992
993
994
995
996
997
998
999
1000

Qui potuit hominem liberare, &c. J. Notatur ad hoc, quod ille, qui sciuit delictum committendum, & prohibere potuit, si non prohibuit, eadem pena tenetur qua ipsemet delinquens teneretur, vt per Abb. hic, num. 5. Barr. num. 6. Couar. in Clem. si furiosus part. 2. §. 2. num. 7. ad mod. Tiraq. de penis temper. causa 44. num. 13.

Quis enim omni iure attentio tenetur obuiare delicto, & alium defendere, si commodum, & absque periculo potest, alias solueretur humana societas, & dictamen rationis, quo mouemur ad alterum diligendum, offendereturque si à defensione & tutela illius impie retardaremur: unde priuata personæ, quæ obistere tenentur ex charitate, si in his terminis non obstant omittentes commodam, & opportunam proximi defensionem in persona, aut in cæteris bonis, grauiter peccant, non tamen tenentur ad restitutionem damni illati, quippe quod hæc earum obligatio prouenit non ex iustitia commutativa, sed ex charitate, cuius violatio non obligat ad restitutionem, non enim proponitur aliquid ab earum parte receptum, vel à lege sub ratione iustitiæ commutatiuæ specialiter innectum pro suscipienda & sustinenda proximi defensione, nec quid aliud ex quo ea sit illi adeo debita, tunc ad eandem computari possit inter bona eiusdem proxime defendendi, vide Nauarr. in manu. c. 24. sub num. 17. & in cap. Sacerdos, de penis, distinct. 6. n. 23. Sot. de iustit. lib. 4. quest. 7. art. 3. Syluest. in summ. verbo restitutio in 3. quest. 3. vers. secundum, & quest. 6. column. 3. post princip. Anton. Gomez var. tom. 3. cap. 2. num. 9. Arag. 2.2. quest. 62. artic. 7. vbi Salon. controu. 1. & 2. Greg. de Valent. tom. 3. dist. 5. quest. 6. puncto 3. Flores var. lib. 1. quest. 18. num. 20. Menoch. de arbit. casu 355. num. 2. Baiard. ad Clar. §. fin. q. 87. num. 15. Tiraq. de penis temper. causa 44. num. 69. & seq. Gam. de Sacramentis prestandis ultimo supplicio damnatis quest. 1. num. 5. Farin. in praxi crimin. quest. 125. num. 306. Sayr. in clau. Regia lib. 10. tractat. 2. c. 14. num. 2. Reb. de obligation. iustit. part. 1. lib. 1. quest. 2. num. 2. Molin. de iustitia tract. 4. dist. 18. n. 2. officiales vero, & ministri publici, alique qui ex officio, & consequenter ex lege iustitiæ constituti sunt, & absolute assumpti ad omnem etiam rigorosam & periculosam aliorum defensionem, vt est seruus respectu domini, iuxta text. in l. 1. §. iulisse, & §. quod si vulnerati, ff. ad Syllan. & vasallus respectu domini feudi, iuxta text. in cap. 1. §. item qui dominum, que fuit prima causa beneficij amittendi; denique & milites, iuxta text. in l. 3. §. vlt. & in l. omne delictum §. qui in acie, & vlt. ff. de re milit. hi etenim (quibus obligatio à iustitia prouepit, & per consequens si illi non satisfecerint, ad restitutionem tenentur, vt supra dixi ad c. 2. in fine hoc tit.) tenentur cum periculo propriæ vitæ, non tamen manifesto defendere huiusmodi personas, vbi scilicet earum defensio sibi possibilis præsumptiue saltem videatur, vt resolunt Claud. in repet. l. vt vim ff. de iustitia, & iure, num. 130. vbi Curt. sub num. 60. Bolognet. sub num. 85. Syluest. verb. homicidium 2. num. 10. Farin. quest. 125. n. 237. quicquid limitent Put. de syndicato verbo officialis §. qualiter, num. 8. Anton. Correa in fragmen. ad lib. 5. Ordin. Reg. Lusit. in princip. verbo preso vers. septimo requiritur n. 72. Lessi. de iustit. lib. 2. c. 9. n. 9.

Ex quibus inferitur irregularitatem non incurrere illum, qui videns aliquem vulnerari, & occidi, valens homicidium impedire non impediuit, si proximum ratione charitatis tenebatur solum defendere, secus si illum defendere tenebatur etiam ratione iustitiæ, prout contingit in filiis, famulis, seruis, vxore, subditis, publicis officialibus, aliisque similibus; ita Maiol. de irreg. lib. 6. c. 48. §. 5. n. 2. & segg. vbi subdit esse animaduertendum quod in proposito vbi quis ratione iustitiæ proximum defendere tenetur, non intelligitur vt teneatur eripere à morte, sed sufficit agere quicquid adiuvando, verbo, vel facto facere potest, vt mors impediatur, Tiraquell. de penis temp. casu 44. num. 13. Soar. de censur. dist. 45. sect. 4. num. 3. & ex num. 5. Sayr. eod. tract. lib. 7. cap. 4. num. 3.

& 4. Avil. in simili tract. p. 7. dist. 6. sect. 2. dub. 7. restitutio h. as opinionem.

Amplia vt quilibet alioquin non valens defendere proximum, & ab eo auertere dampnum cunctis reneatur in foro conscientie illud ei reuelare, cui imminet, vt per cum auertatur; ita Abb. in cap. 1. sub num. 9. column. 2. ante med. de restit. spolia. & in cap. nouit. num. 44. de iudic. Berol. in cap. 1. num. 75. de offi. deleg. Caiet. 2. 2. quest. 33. art. 7. Sot. de secretis regni do membr. 2. quest. 4. concl. 2. & de iustit. lib. 5. quest. 1. art. 1. ad 3. Syluest. verbo restitutio 3. num. 6. col. 2. in med. Couar. in reg. peccatum part. 2. §. 3. sub num. 3. Nauarr. in manu. cap. 25. num. 33. & cap. 27. sub num. 213. Mench. illust. lib. 1. cap. 16. num. 5. Gutier. cano. lib. 1. cap. 11. à num. 48. & num. 73. & 75. Menoch. de arbit. casu 355. à princip. Fr. Emman. in summ. tom. 2. c. 67. sub num. 7. Flores de Mena var. quest. 18. num. 44. cum segg. Molina d. tract. 1. dist. 18. num. 3. cum segg. Reb. de arbit. part. 1. lib. 1. quest. 14. sect. 8. num. 55. cum segg. Lessi. d. lib. 2. cap. 11. à num. 57. obferuantes pro exemplis quotidianis posse nos & teneri si nouimus Titum esse furem, monere eos cum quibus habitat, vt sibi caueant, aut si gerit se pro medico ille, cuius imperitiam nouimus, posse nos & teneri agros val alios, quibus inde periculum imminet, monere, prout etiam posse nos teneri manifestare Petrum, v. g. auctorem homicidij si illud imponatur innocenti ob id plectendo, cum similibus. Quod quidem verum est vt in eis terminis necessario denuntians etiam iudicialiter non incurat irregularitatem, etiam si ex eadem denuntiatione & subseque illarum culpatum inquisitione contingeret mors, aut mutilatio delinquentis, vt per Couar. in Clem. si seruus part. 2. §. 5. sub num. 6. Nauarr. in manu. c. 27. num. 213. Sot. de iustit. lib. 5. quest. 5. art. 1. ad 3. Henric. in summ. lib. 4. c. 12. sub med. Fr. Emman. in summ. tom. 1. c. 169. num. 12. Molin. 2.2. dist. 109. n. 5. Quæ quidem reuelandi obligatio nobis incumbens in ordine ad proximi defensionem, ita est intelligenda vt prius præmittere debeamus fratrem admonitionem & inductionem faciemus iniusto aggressori quod à damno desistat, si ipse eam profuturam, vt ita eius fama conseruetur, quod fieri possit, nec perdat si ipse penituerit, & damnum resarciuerit, vel illud non inchoauerit, vbi resolunt omnes: doctores supra citati, maxime Nauarr. in manu. c. 17. sub num. 133. Mench. d. cap. 17. sub num. 4. Gutier. d. c. 11. num. 51. & 73. Fr. Emman. d. col. 2. ante med. Lessi. d. cap. 11. num. 60. contrarium cum aliis resolucentes vbi crimen occultum uenerit in damnum Reip. prout est hæresis, crimen læsæ maiestatis, proditio, & similia, quippe quod in his ad id periculum in mora, & vt plurimum non potest per huiusmodi priuatum, & per eius admonitiones eorum contagio sufficienter impediri: unde vt plurimum sine admonitionibus debent ad iudicium & ad ministros publicos competentes, vt pote potentiores ad eam contagionem impediendam deduci per denuntiationem, vt resolunt D. Thom. 2.2. q. 13. art. 7. in corpore, Abb. d. cap. nouit. n. 44. Simanch. de carolice iustit. cap. 19. & cap. 42. num. 11. Nauar. in manu. cap. 24. num. 14. Rojas in singul. Fidei verbo accusare num. 21. Gutier. cap. 11. n. 53. Flores de Mena d. q. 18. n. 45. cum segg. Pet. in direct. Inquisit. part. 2. cap. 24. conuento 18. licet tantum ordinem illum correctionis fraternæ de quo ad d. cap. nouit.

Subampliat locum habere etiam si crimen illud proximo damnosum, & ex malitia criminosis uolens desistere impendens, oculum fuerit, vel alieni delictum sub fide fecerit, vt si proximus iniuste sit occidendus, vel furtum sit committendum, aut similia, ad hoc

- adhuc enim illud secretum suscipiens detegere tenetur etiam in iudicio virtute etiam monitorialium generalium sub excommunicatione, vel alias etiam abique iudicis præcepto siue denunciando, siue etiam testificando: ita D. Thom. 2. 2. quæst. 70. art. 1. ad 2. Syluest. verbo *restit* quæst. 8. columna 2. ante med. Nauar. in cap. inter verba 10. quæst. 3. conclus. 6. sub num. 2. 23. & in man. cap. 25. n. 33. & in cap. Sacerdos sub n. 24. de pœnit. dist. 6. Sor. de instit. lib. 5. quæst. 7. art. 1. ad 1. & de ratione tegendi secretum memb. 2. quæst. 7. num. 21. Cordub. in suo quæst. lib. 1. quæst. 43. vers. 5. pag. 347. Greg. l. 35. gloss. tit. 16. part. 3. Gutier. d. cap. 11. n. 48. & num. 75. Azor. institut. moral. part. 3. lib. 13. cod. 30. dub. 4. Molin. de instit. tract. 4. disp. 5. num. 6. Modern. de iurisdic. part. 2. cap. 14. num. 21. Lessi. d. lib. 2. cap. 30. num. 43. 47. & 49. Secretum verò aliunde non cognitum nisi in Confessione sacramentali in ordine ad eam, indubitanter conseruandum est, & nullo casu, quocumque etiam superiore iubente reuelandum inuito penitente, etiam pro salute, & scandalo Regni, totius, ita D. Thom. d. quæst. 70. art. 1. ad 2. Sor. d. lib. 5. quæst. 7. art. 1. ad 1. & d. memb. 2. quæst. 6. conclus. 3. col. 2. Cordub. loco proxime citato, Fr. Emman. in summ. tom. 2. cap. 7. num. 8. Molin. d. disp. 5. num. 6. ad fin. & num. 9. Modern. de iurisdic. part. 4. casu 194. num. 5. cum seqq. Flores de Mena d. q. 18. num. 46. Lessi. d. cap. 30. num. 45. multipliciter ampliantes huiusmodi obligationem conseruandi secreti Confessionis sacramentalis adeo vt eius detectio nullam fidem faciat in iudicio, eo quod scientia per Sacerdotem habita ex Confessione sacramentali nihil omnino pertinet ad controuersiam iudicalem, quippe quod in iudicio deponit quis de illis, quæ nouit vt homo, Sacerdos in Confessione sacramentali nouit vt Deus, ita post Rip. Felin. & alios optimè resoluunt Cou. de spons. part. 2. cap. 7. §. 11. n. 10. Mascard. de probat. concl. 377. n. 5. cum seqq. & alij, quos refert & sequitur Cened. ad Decretum collect. 60. n. 2. in fine. An idem sit dicendum de confessione facta laico in extrema necessitate, vide Cou. d. n. 10. Nuar. in cap. si Sacerdos de pœnit. dist. 6. n. 17. cum seqq. Gutier. d. cap. 11. n. 49. 74. & 50. Mascard. de probat. lib. 1. q. 5. n. 51. Cened. d. collect. 60. n. 5.
- 26 Secundò amplia, siue iniuste aggressus clamet, siue non, in vtroque enim casu eum defendere tenemur, cum ad hoc satis sit quod hæc proximi cura nobis à Deo mandata sit, iuxta illud Ecclesiast. 17. *Vnicuique mandauit Dominus de proximo suo*; vnde meritò, sic resoluunt communiter Doctores, vt per Claud. in repet. d. l. vi vim. n. 125. Gom. tom. 3. var. c. 3. sub n. 21. & alij, quos aduersus alios refert, & sequitur Farin. in praxi crimin. q. 124. n. 270. & seqq.
- 27 Tertiò amplia, vt procedat siue iniustus aggressor sit laicus, siue clericus, adeò vt ex clerici sic aggressoris percussione non incuratur excommunicatio, vt per Cou. in Clem. si furiosus p. 3. §. vnic. n. 5. Gom. sub d. n. 21. Clar. §. homicidium sub n. 29. Farin. d. q. 125. n. 276. Sor. de cens. disp. 22. sect. 1. n. 39.
- 28 Quartò amplia, vt procedat in defensione non solum Christiani iniuste aggressi, sed etiam alterius non Christiani, imò & in defensione inimici, ita post Mantuam resoluunt Farin. d. q. 125. n. 268. iuncto num. 272. & in defensione inimici etiam capitalis sic constituit etiam Fulgos. d. l. vi vim sub num. 4. vbi Ias. num. 29. Carrer. in pract. crimin. in tract. de homicid. §. quinto ex cuses defensio, num. 45.
- 29 Quintò amplia, vt procedat non solum in eo, qui delictum committendum non prohibet cum prohibere poterit, sed etiam in eo, qui impedit volentem impedire furum, aut aliud damnum proximi, siue personale siue externum, hunc namque grauiter peccat. Barbof. Collect. Tom. II l.

cate resoluunt Medin. de restit. quæst. 9. in fine, Nauar. in man. cap. 17. sub n. 140. Henric. d. lib. 14. de irregul. c. 12. sub num. 7. Fr. Emman. in sum. tom. 1. c. 151. num. 16. Molin. d. tract. 2. disp. 755. n. 4. Reb. d. part. 1. lib. 2. q. 14. sect. 8. num. 57. Circa tamen restituendi obligationem damni inde sequenti controuertunt suprà citati Doctores agentes non quidem de impediensibus, qui ex iustitia commutativa defendere tenebantur, de quibus, egi suprà vers. *Qui potuit*, &c. hoc eod. §. sed de illis qui per se ad defendendum ex charitate tantum tenentur, quos quidem ad huiusmodi restitutionem obligatos esse voluerunt Medin. Nauar. Fr. Emman. vbi proxime, adeò, vt idem Nauar. in man. cap. 27. sub numero 231. existimet insuper irregularem esse, qui auctit alium à liberando proximo ab iniusta deformitate, quod tradit Henric. vbi suprà, nisi bono animo amicum diacerat, ne perinde se periculis obiciat: at verò Molina, & Reb. d. dist. locis melius eos ita demum teneri sic restituere admittunt si dictum defensorum impediens medijs contra iustitiam, veluti vi, dolo aut fraude.

§. Qui verò.

Incitans alium ad homicidium, mitius punitur quàm homicida; secus autem si incitauit ad certum homicidium, quia eo sequuto tenetur vt homicida. Colligunt Doctores in princip. text. citati.

Prouocassent. Ergo delictum persuadens, inflam-
mans, instigans, hortans, incitans; & instituens, punitur eadem poena, qua ipse delinquens, vt per Farinac. in praxi crimin. part. 5. quæst. 129. num. 26. cum seqq. vbi à num. 23. an consulens delictum puniatur eadem poena, qua ipse delinquens, de quo etiam Duen. reg. 149. Bernard. reg. 175. in princip. Ayres. de homicid. part. 2. numero 35. Azor. institut. moralib. part. 3. lib. 2. capite 10. Campan. in diuersorio iuris Canonici rub. 12. cap. 23. num. 79.

§. Eos insuper.

Bona occisi occupans non per hoc tenetur de homicidio. Colligunt Doctores in princip. text. citati.

Eis, quorum fuerunt. &c. Notatur ad hoc quod restitutio faciendâ est eidem à quo ablatum est, vel habenti causam ab eo, non enim æqualitas iustitiæ seruatur per restitutionem alteri factam eo iniuro, cap. ea te 22. in princip. de iureiur. l. iuncto 12. C. de solution. gloss. & communis in reg. peccatum, de regentis iuris in 6. D. Thom. 2. 2. quæst. 62. art. 5. Nec sat est restitutionem fieri pauperibus, vt dicit hic text. qui intelligendus est, vbi dominus, vel is, cui debetur, certus est, & citra scandalum, vel periculum potest eidem restitui, aliter enim si sit incognitus post adhibitam diligentiam, vel si scandalum imminet, potest fieri restitutio pauperibus, quia sic in effectu restituitur domino, cui prodest quoad animæ salutem, vide Couar. in reg. peccatum part. 2. in initio num. 6. & part. 3. §. 1. num. 2. Mich. Salon. 2. 2. q. 62. art. 5. contr. 5. Petr. de Arag. in resp. ad 3. Valer. tom. 3. disp. 5. q. 6. puncto 4. latè Sayr. in clari Regia lib. 10. tract. 5. cap. 2. à princip.

§. Clericos.

Clerici præstantes mortis auxilium, consilium, vel fauorem, quàm penitentiam incurant, ostenditur hic, & colligunt Doctores in princip. text. citati.

Et illos, qui consilium dedere, &c. Notatur ad hoc quod clericus consulens delictum, quod si ipse commisset, irregu-

irregularitatem incurreret, irregularis efficitur ac si deliquisset, ut per Couar. in *Clem. si furiosus* part. 2. §. 1. num. 1. Maiol. de *irregul. lib. 5. c. 48. §. 2. num. 1.* Soar. de *cenfur. disp. 44. sect. 3. num. 10.* Sayr. in *simili tract. lib. 7. cap. 3. num. 1.* Auil. eod. tract. part. 7. disp. 6. sect. 2. dub. 3. concl. 2. & 4. Farin. in *praxi crimin. part. 5. q. 129. num. 56.* Valer. Reginald. in *praxi fori penitent. lib. 3. o. num. 129.* Intellige quando quis consultat alicui, qui sine illo consilio non erat facturus homicidium, secus si etiam sine consilio occidisset, Couar. in *d. Clem. si furiosus* p. 2. man. 1. Albert. Trot. de *vero & perfecto clerico* l. 2. cap. 21. num. 7. Soar. d. sect. 3. num. 10. vers. addo etiam; Sayr. d. cap. 3. num. 2. nisi ex consilio dato tali aliis facturo deterror factus sit, quia tunc consulens, irregularis erit, licet consultus sine consilio occidisset, ut per Couar. d. part. 1. num. 1. vers. est igitur; Soar. d. num. 10. vers. ad irregularitatem vero; Sayr. d. num. 2. vers. immo vero; Auila d. dub. 3. concl. 3. eodem modo irregularitas incurritur quando quis suo consilio facit, ut alter facilius, vel citius, vel crudelius tale committat delictum, ut per Vgolin. eod. tract. cap. 16. num. 1. Bonacin. eod. tract. disp. 7. quest. 4. puncto 7. num. 19. ubi secus dicendum concludit quando consulens non auct voluntatem, sed exigue mouet, aut quando parato facere maius malum, suadet minus, puta quando parato occidere, vel mutilare, suadet tantummodo percutere, & citat Fr. Emman. in *summ. part. 1. c. 178. concl. 2. num. 21.* Hentig. lib. 14. cap. 16. num. 4. Sayr. de *cenfur. lib. 7. cap. 3. num. 13.* Auil. d. dub. 2. vers. unde inquirimus; Sayr. d. cap. 3. num. 13. Coninck de *Sacram. & cenfur. tom. 2. disp. 17. dub. 8. num. 69.* Illud aduertere oportet quod irregularitas non incurritur ab eo, qui post consilium datum ad homicidium, antequam illud sequatur, consilium reuocat, reuocationem illi, cui consilium dedit, manifestat, & occidendo notificat, ut praecauet, sicut docent Nauar. in *man. cap. 27. num. 233.* Maiol. de *irregul. lib. 5. cap. 48. §. 2. num. 3. in 5. ampl.* Vivald. in *candel. aureo tract. de irreg. num. 158.* Soar. d. sect. 3. ex num. 11. Sayr. d. cap. 3. num. 4. & 5. Auil. d. sect. 2. dub. 4. vers. tertia conclusio, notificatio autem necessaria non erit, quando is, qui consilium reuocauit, probabiliter, & bona fide credidit, sic reuocato consilio mortem non sequuturam, quia tunc etiam sequuto homicidio, & nulla facta notificatione occidendo ut sibi caueat, irregularis non efficitur, ut aduertunt Maiol. de *irreg. lib. 5. cap. 48. §. 2. num. 5. in fine.* Soar. d. sect. 3. num. 12. in fine, vers. quod tamen intelligendum est; Sayr. d. c. 3. n. 6. in princip.

34. Deponendos esse censens.] Notatur ad hoc quod clericus propter homicidium non degradatur, sed deponitur non solum si illud propriis manibus committat, sed etiam si illud fieri mander, consulat, persua-deat, aut etiam assistat illi, ut per Farin. d. par. 5. q. 129. n. 46. & 47. An vero ipso iure sit priuatus beneficio quod habet, an veniat priuandus, vide Azor. *instit. moral. par. 3. lib. 1. c. 16. in princip.*

36. Quos constat armatos interfuisse, &c.] Notatur ad hoc quod irregularitatem incurrat ille, qui armatus cum aliis exiit ad occidendum si postea aliquis occisus fuit, etiam si ille nihil commisisset, ut per Specul. lib. 1. tit. de dispensat. §. 4. num. 5. & 6. Candel. aureum de *irregul. num. 273.* quos refert, & sequitur Rota apud Farin. *decis. 44. num. 3. part. 2. recent.*

37. Et illos, qui, &c.] Ergo laicus potest fieri irregularis, & inhabilis ad beneficia, Rota d. *decis. 44. n. 4. & num. 5.* ampliat etiam quod in gratia ad sit clausula, & cum absolutio, &c.

38. Utque ad septennium, vel quinquennium.] Notatur ad hoc quod clericus propter homicidium in mo-

nasterium, siue in carceres detroditur per quinquennium ultra depositionem, ut per Bern. in *praxi. cap. 28. alias 97. in vltim. edit. num. 1.* ubi ponderauit in hoc text. non tractari de homicida, qua propriis manibus occidit, sed de eo, qui aut consuluit, aut armatus aliter, refert, & sequitur Plac. de *delictis lib. 1. cap. 11. num. 13. vers. verum enim vero;* sed quia contrarium decidere videbatur text. in *c. si Episcopus 9. dist. 1. ibi, quandiu vixerit*, ideo Farin. d. *quest. 129. num. 54.* aduertit huiusmodi destructionem posse esse perpetuam, aut temporalem secundum homicidij qualitatem.

S V M M A R I V M.

1. Homicidium casuale imputatur ei, qui dabit oporem rei licite, si non adhibuit diligentiam quam debuit.
2. Magister nimis modum excedens percutiendo in capite, aut alio periculo loco, ex quo percussus obit, aut deformatus est, irregularitatem incurrat.
3. Occidendi animus presumitur ex occasione sicut in capite.
4. Vulneratus presumitur mortuus ex vulnere si obit paucos dies.
5. Mortuus quis presumitur ex vulnere etiam post illud acceptum surgat e lecto triduo iam transacto.
6. Conscientia foro non punitur quis de homicidio sine dolo commissio, etiam si culpa praesentit.
7. Vultus quando constat non fuisse letale, tunc non presumitur vulneratum ex illo proprii decessisse, sed culpa, & negligentia Medicorum.

C A P. Presbyterum. VII.

Presbyter qui intuitu disciplinae nimis modum excedens percutit puerum, v. g. in capite, ita post paucos dies moriatur, si mortuus est ipsa percussione, vel infirmitatem incidit, ex qua deinde moritur, deponitur ab officio sacerdotali, & perpetuo remouetur a ministerio altaris. Colligitur ex Olin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Anania, Hostiens. Anch. Butr. Panorm. Marian. Socin. Viuiam. in *rationali iuris Pontificij pag. 123.* Alegam. in *compendio iuris Canon. pag. 669.* remissive Ximen. in *concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. collat. 1. Decretal. lib. 5. tit. 10. cap. 8. & est post Concil. Lateran. part. 2. cap. 7.

Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Couar. in *Clem. si furiosus*, part. 2. §. 4. num. 5. & §. 2. num. 9. vers. quarto, Bonac. de *cenfuris disp. 7. quest. 4. puncto 7. n. 14.* Iacob. de Grassis in *aureis decis. part. 1. lib. 2. c. 66. num. 16.* Soar. de *cenfur. disp. 46. sect. 2. num. 4.* Sayr. eod. tract. l. 7. c. 6. n. 2. Auil. in *simili tract. p. 7. disp. 4. sect. 1. dub. 3.* Farin. *fragm. crimin. p. 2. lit. I. n. 508.* Bellei. *disquisit. de ritual. p. 1. tit. de disciplina clericali. §. 5. num. 12.* Hentig. *summ. part. 2. lib. 14. de irregul. cap. 15. num. 3. lit. S.* Molin. de *instit. tom. 4. tractat. 3. disp. 77. num. 6. in princip.* Valer. Reginald. in *praxi fori penitent. lib. 3. o. num. 115.* qui aduertunt irregularitatem non incurrat magister moderatè discipulum corrigente & verberante, etiam quod inde mors sequatur.

Percussit in capite.] Notatur ad hoc quod animus occidendi praesumitur ex vulnere, & occasione facta in capite, ut magis periculosa, ita Farinac. in *praxi crimin. par. 5. quest. 126. num. 196.* Petr. Caball. de *omni genere homicidij num. 314.* ubi dicit quod percurrens aliquem cum baculo in capite ita quod moriatur si habebat alia arma, pena mortis punitur.

Clem

De Homicidio voluntario, vel casuali. Tit. XII. 101

- 4 Cum post paucos dies. Notatur ad hoc quod vulneratus presumitur mortuus ex vulnere si obijt post paucos dies, vt per Farin. d. part. 5. quæst. 127. num. 29. Et latius si scire velis quando presumatur quis mortuus ex vulnere, vide Clar. §. homicidium num. 44. Hippol. conf. 7. num. 27. & 28. Bonacof. commun. crimin. part. 2. verbo mortuus, Menoch. de arbit. casu 275. Andr. Alcacer. in sua chirurgia lib. 1. cap. 9. in resp. ad 3. Boët. decis. 232. Chald. Petreia de emptione & venditi c. 12. vide ad cap. 2. n. 3. de clerico c. 10.
- 5 Si ex ipsa percussione interijt, &c. An & quando post vulnus acceptum si quis surgat triduo iam transacto, & postea sit mortuus, presumatur ex vulnere, vide Boët. decis. 329. n. 19. vers. quare videtur Ant. Gom. tom. 3. var. c. 3. n. 29. vers. ex quibus venit reprobanda Farin. d. q. 127. n. 77. cum seqq.
- 6 In gloss. Expirasse. ibi, quantum ad gratiam, &c. Notatur ad hoc quod in foro conscientie non punitur quis de homicidio sine dolo commissio etiam si culpa præcesserit vt per Tiraquell. de penis temper. causa 13. num. 13. Couar. in Clem. si furiosus. part. 2. §. 4. num. 1. col. 2.
- 7 In gloss. Aliam infirmitatem, fini ibi, sed nunquid si postquam conualuit, recidit, tenetur magister? ita Vide Farin. d. q. 127. num. 77. Quando vero certum est vulnus non fuisse lethale, tunc non presumitur ex illo vulnere decessisse, sed ex negligentia, aut imperitia medicorum, & vulnerans tunc non tenetur de occiso, sed de vulnerato tantum, vt per Boët. decis. 323. num. 7. Sord. de aliment. tit. 8. princ. 69. num. 8. Stephan. Gratian. Marchia decis. 185. num. 8. Farin. d. quæst. 127. num. 25.

SUMMARY.

- 1 Homicidium in ludo commissum a clerico, quando irregularitatem peritur, ostenditur, & num. 2.
- 2 Vulneratus presumitur ex vulnere decessisse, etiam quod post octo dies decesserit.
- 3 Clerici nullo modo possunt in eorum ludis aliis illis permixti admixtos laicos habere.
- 4 Clericus choreis, ac ludis interessens, quorum occasione homicidia sequuta fuerunt, quando irregularitatem incurrat, ostenditur.

CAP. Continebatur. VIII.

- 1 Clericus, qui lodit aliquo ludo secularium, vel cum seculari, si casu aliquis occiditur, non potest ordinari sine dispensatione Papæ, nec ministrare in Diaconatu in aliquo tempore, potest tamen dispensari vt minister in Subdiaconatu. Colligunt ex Ordinari, Abb. antiq. Innoc. Collect. Zab. Ioan. Andr. Anania, Host. Butr. Anchar. Panorm. Felin. Mar. Socin. Viuian. in rationali lib. 5. iuris Pontificij, pag. 123. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 669. remissive Ximen. in concordant. part. 1. & 2. refertur ab Antonin. August. collect. 1. Decretal. libro 3. tit. 1. cap. 9. & est post Concil. Lateran. sub Alexand. III part. 26. cap. 12.
- 2 Homicidium in ludo commissum a clerico quando irregularitatem operetur, & de distinctione inter ludum licitum, & illicitum, & an præcedat culpa, vel non, ac denique de materia huius text. vide Couar. in Clem. si furiosus, part. 2. §. 4. num. 8. Gutier. canon. lib. 2. cap. 6. num. 124. Hentia in sum. p. 2 lib. 14. de irregul. c. 15. §. 3. in commento lit. R. Menoch. de arbit. casu 390. n. 1. Farin. in praxi crimin. part. 5. q. 126. num. 34. Molina de iustit. tom. 4. tract. 3. disp. 77. n. 6. vers. continuebatur, Barbof. Collect. Tom. III.

Valer. Reginald. in praxi fori penis. l. 30. n. 114. Azcued. l. 2. n. 15. tit. 7. lib. 8. nona recop. vbi de ludo causa leuandi laborem

Post dies octo. Ergo vulneratus presumitur ex vulnere decessisse, etiam quod post octo dies decesserit, vt per Boët. decis. 323. num. 12. vers. & idem videtur, si intra octo dies Menoch. de arbit. casu 275. num. 2. Iacob. Ayret. in tract. de homicid. p. 2. num. 54. Farinac. d. p. 5. q. 127. n. 38

In gloss. Eiusdem Notatur ad hoc quod clerici nullo modo possunt in eorum ludis aliis eis permixti admixtos laicos habere vt per Host. hic num. 1. & Abb. num. 3. Coll. in tract. de ludo, num. 14. in fine; Viuian. commun. opin. 467. num. 3. & 4. Bellet. disquisit. clericali. part. 1. tit. de disciplina clericali, §. 24. num. 17. Farin. in praxi crimin. p. 3. quæst. 119. num. 100. Aduerte clericum præsentem choreis, ac ludis, quorum occasione homicidia sequuta fuerunt, illo tantum casu irregularitatem incurere, quando opus sic illicitum fuit, causa homicidij, prout ludus noxijs, indiscreta correctio, & similia, secus si opus illicitum nullo modo fuit causa homicidij, vt latè explicant Cau. in Clem. si furiosus, §. 4. num. 9. vers. illud satis, & num. 10. Nau. conf. 21. n. 4. sub hoc tit. quod refert, & sequitur Rota in vna Casalen. irregularitatis 29. Nouembr. 1610. coram reuerendissimo D. Damasceno, relata apud Farinac. decis. 260. num. 2. part. 1. recent.

SUMMARY.

- 1 Homicidium casuale non imputatur ei, qui non fuit in culpa
- 2 Irregularis non efficitur, qui casu in ludo publice permixti socium interfecit.
- 3 Imprudentia, non de industria, aut dolose delinquens leuius puniuntur.
- 4 Arma portantes puniuntur statutum non intelligitur de parvis cultellis.

CAP. Lator. IX.

Homicidium purè casuale sine culpa non impedit quin aliquis ordinetur, vt si quis me proicit in terram, & casu meus cultellus illum ferit, & moritur, ergo non sum irregularis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zab. Ioan. Andr. Anania, Hostiens. Anchar. Butr. Panorm. Felin. Marian. Socin. Viuian. in rationali lib. 5. iuris Pontificij, pag. 123. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 669. remissive Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Ant. August. collect. 1. Decretal. lib. 5. tit. 10. c. 10. & est post Concil. Lateran. part. 26. cap. 14.

Collige ex text. irregularem non effici, qui casu in ludo publice permixti socium interfecit, vt per Menoch. de arbit. casu 400. num. 3. Molin. de iustit. tom. 4. tract. 3. disp. 77. num. 7. Gutier. canon. lib. 2. cap. 6. num. 124. Sayr. de censur. lib. 7. cap. 6. num. 6. vbi de intellectu, Farinac. fragm. crimin. part. 2. lit. I. num. 540. Nam si duo in colluctatione, (vt est casus huius text.) vel ad brachia ludant, & vnus habeat gladium accinctum, vel falcem, & colluctans incaute percutiat manum ad falcem, vel gladium, & moriatur, gladio accinctus non tenebitur, de occiso, Azcued. l. 2. num. 21. & 22. tit. 7. lib. 8. nona recop. quia illi, qui casu, aut imprudentia, siue etiam facti ignorantia, non de industria, aut dolose quidquam adfuerunt, aut non puniuntur, aut leuius puniri debent, vt per Tiraq. de penis temper. causa 13. num. 1. cum seqq. Vide Maiol. tract. de irregul. lib. 5. cap. 48. §. 3. n. 3. vbi distinguit.

inter ludum noxium, hoc est, periculum ad mortem, prout est hastiludium, iactus lapidum, ludus, qui calibus, aut pugnis exercetur, & inter ludum non noxium, nec periculosum, prout est ludus pilæ, luctæ sine armis, & saltationis, primo casu quando ludus est noxius & periculosus si ex eo sequatur homicidium, absque dubio incurrit irregularitas, secus secundo casu, dummodo tamen ludens adhibuerit omnem diligentiam ne sequatur homicidium.

- 4 Cuius cultellus.] Notatur ad hoc quoddam statutum puniens portantes arma non intelligitur de parvis cultellis idoneis ad sciendum pennas, vel panem, ut per Tiraq. de iudicio in rebus exiguis vers. 2. 1. pag. mibi 35. Bobadil. in sua politica lib. 1. c. 13. num. 73. Decian. tract. crimin. lib. 8. c. 2. num. 9. & in cap. 3. n. 54. Fatim. in praxi crimin. quest. 108. n. 77. cum seq. Ludou. Rodolphin. vari. lib. 2. q. 34. n. 6.

S V M M A R I V M.

- 1 Irregularis efficitur is ex cuius opera illicita homicidium sequitur.
- 2 Irregularis an si clericus censendus, qui ad necessariam rerum defensionem raptorem occiderit, ostenditur.
- 3 Irregularis est clericus, qui potuit mortem fugiendo vitare, si omissa fuga inuolentem occidit.

C A P. Suscepimus. X.

1 Q Vi ad defendendum sua, ligant latrones, & alter ligantium ne deinde interimeretur, latrones occidit, simul peccant, & sunt irregulares, quia pro conservandis rebus transitoris homines non sunt interficiendi, & sit contra mansuetudinem Ecclesiasticam. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Anania, Host. Anchar. Butt. Panorm. Felin. Mar. Socin. Viuian. in rationali lib. 5. iuris Pontif. pag. 123. Alagona in compend. iuris canonici pag. 670. remissive Ximen in concord. p. 1. refertur ab Anton. Aug. collect. 1. Decretal. lib. 5. tit. 10. c. 12. & est post Concil. Lateran. p. 50. c. 127.

2 Expediebat potius post tunicam, &c.] Ego pro sola rerum defensione non est licitum clericis inuolentem occidere, de quo tamen vide Syluest. in summ. verbo bellum 1. §. 7. n. 12. & verbo excommunicatio 6. §. 4. casu 9. in fine. Iacob. de Grassis in aureis decis. part. 1. lib. 2. cap. 6. num. 20. Baiad. ad Clar. §. homicidium num. 82. Polyd. Ripa de tempore nocturno cap. 24. de fure num. 26. in fine, & num. 49. cum seqq. Boët. decis. 168. num. 5. Couar. in Clem. si furiosus part. 3. §. vn. num. ult. Soar. tom. 5. disp. 46. sect. 2. a num. 4. Lessi. de iustit. lib. 2. cap. 9. dub. 11. num. 73. Coninex de Sacram. & censur. tom. 2. disp. 18. dub. 9. numer. 80. & 88. Molin. tom. 4. disp. 72. num. 5. Salon. 2. 2. quest. 64. art. 8. controu. 2. Henric. in summ. lib. 14. cap. 11. §. 3. lit. A. Valer. Reginald. in praxi furi pœnit. lib. 39. num. 105. Beller. disquisition. clerical. part. 1. tit. de disciplina clericali, §. 5. num. 108. Gutier. canonic. lib. 2. cap. 6. num. 61. Navarr. in man. c. 27. num. 211. Villadieg. de irregul. cap. de percussore col. 14. Rendina in promptuario receptorum sentent. tom. 1. tit. 57. de irregularitate, mon. 3. Ex quorum dictis hæc est dubia questio, in qua tamen illa est verior resolutio, quæ habet illum non esse censendum irregulatem, qui ad necessariam rerum defensionem furem aut raptorem occiderit his in casibus, quibus ea occisio iure licita sit, respondentes in casu huius text. maximum contingi defensionis rerum excessum, cuius equidem ratione non potuit illud homicidium, nec ob defensionem personæ, aut rerum necessariam, & mo-

deratam à culpa excusari, saltem ea, quæ sit sufficiens ad irregularitatem, ut glof. Abb. & Doctores in presenti tradiderunt, teste Cou. n. ult. vers. undecimo.

In glof. Interimeretur. ibi, sed hoc non fuit licitum ei, immo potius debuit fugere, &c. Notatur ad hoc quod irregularis est clericus, qui potuit mortem fugiendo vitare, si omissa fuga inuolentem occidit, simili glof. verbo consilium in cap. sicut dignum §. clericos, sup. hoc tit. & in Clem. si furiosus verbo non valens, ced. tit. vbi Zabar. num. 26. quest. 26. Anchar. col. 2. num. 5. vers. circa hoc, & Imola num. 13. & 14. & Couar. part. 3. §. cum mo. 4. Syluest. verbo excommunicatio 6. quest. 3. Plac. de delictis, c. 28. mon. 10. Gutier. d. c. 6. num. 61. vers. idem de fuga, & alij, quos refert & sequitur Rendina d. tit. 57. num. 4. aduertens hanc sententiam ita sanè debere intelligi, & temperari, si fuga fugienti periculosa non sit, num si ei fuga mortis periculum induceret, vel ex eo quod inimici à tergo instarent, vel ex eo quod aggressor ex fuga maiorem capiens audaciam, facilius fuisset fugientem sequutus, vel quia sciret clericus aggressorem certo eum cursu superaturum, & sic eum interfecit, & tunc non tenetur se fugæ committere, nec irregularitatem incurrit si fuga omissa aggressorem occiderit.

Verum autem liceat ad honorem tuendum inuolentem post impactam alapam, fustem, vel vultus fugientem insequi, & occidere, questio est dubia, in qua una sententia tenet affirmatiuam partem, quam sequuntur Navar. in man. c. 15. num. 4. ad fin. Petr. à Navar. de res. lib. 2. c. 3. num. 383. Victor. de iure belli quest. 2. num. 6. Henric. in summ. lib. 14. c. 10. §. 3. in commento lit. T. Fernandez in examine Theolog. moral. part. 1. c. 9. §. 1. n. 16. Sed contraria sententia negatiua videtur mihi magis probabilis, & Christianæ pietati conformis, eamque tueretur Card. Tollet. in inst. sacerdot. lib. 1. c. 6. num. 16. Fr. Emman. in summ. tom. 1. cap. 135. num. 11. Salon. in 2. 2. quest. 64. art. 7. controu. 2. concl. 1. Ioan. de la Cruz in director. Confess. part. 1. prac. 5. dub. 6. concl. 1. Maldet. in 2. 2. S. Thome tract. 3. c. 1. dub. 14. vbi ita ait. Si postquam alapam impexit, quæ tibi ignominiosa est, sese in fugam conuertat offensorem, non licebit eum persequi, & tantum referre, quantum postulare videtur honoris reparatio, habet enim potius speciem vindictæ quam defensionis, unde primam affirmantem sententiam non esse in praxi consulendam, licet speculatiue probabilem esse asserunt Lessi. de iustit. lib. 2. c. 9. dub. 12. num. 80. Valer. Reginald. in praxi furi pœnit. tom. 2. lib. 2. cap. 5. num. 63. Filiuc. in quest. moral. tom. 2. tract. 29. 3. num. 51. Bonacin. de contract. disp. 2. quest. ult. sect. 1. puncto 10. num. 8.

S V M M A R I V M.

- 1 Homicidij, vel alterius mali causam dans tenetur de omni causato homicidio, vel malo, irregularitatemque incurrit, &c. n. 2.
- 3 Clericus dans operam rei illicitæ, si inde sequatur vultus, & cades, incurrit irregularitatem, etiam quod illa successerint extra eius intentionem.
- 4 Causa remota non imputatur ad homicidium.
- 5 Delicto causam præbens, ut puniatur poena ordinariæ, quæ occurrere debent, ostenditur.
- 6 Homicidio interefferens, si non percussit, quando irregularitatem incurrat, ostenditur.

C A P. De cætero. XI.

Homicidio causam dans non potest promoueri. 1 Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar.

De Homicidio voluntario, vel casuali. Tit. XII. 103

Zabar. Ioan. Andr. Anania. Hostien. Butr. Anchar. Felin. Panor. Mar. Socin. Viuian. in ration. lib. 5. inris Pontif. pag. 124. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 670. remissive Ximen. in concord. p. 1. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 5. tit. 6. c. 12.

Collige ex text. illum, qui homicidij, vel alterius mali, aut delicti causam dat, teneri de omni causato homicidio, malo vel delicto, irregularitatemque incurtere, vt per Farinac. in praxi crimin. part. 5. quest. 125. num. 53. Et clericus dando operam rei illicitæ, si inde sequantur vulnera & cædes, incurrit irregularitatem, etiam quod illa successerint extra eius intentionem & propositum vt per eund. Farin. d. part. 5. quest. 126. num. 74. & fragm. crimin. part. 2. lit. l. ex num. 513. Soar. de censur. disp. 45. sect. 6. num. 1. Sayr. in simili tract. lib. 7. cap. 5. num. 12. Nicol. Garc. de benefic. part. 7. cap. 11. vbi intelligit quamuis sufficientem adhibuerit diligentiam ne sequatur homicidium.

In gloss. Dedit. ibi, maxime cum propinquam causam dedit. Ergo causa remota non imputatur ad homicidium, de quo vide Couar. in Clem. si furiosus part. 2. §. 4. num. 8. column. 4. Tirag. in tract. cessante causa limit. 2. num. 7. Nauar. conf. 14. num. 4. sub hoc tit. & conf. 30. num. 1. Et ideo dans operam rei illicitæ, & delicto causam præbens vt puniatur ordinaria pena subsequuti delicti, necesse est vt illa opera & præcedens causa seu culpa sit proxima & immediata ad illud, quod sequitur, secus si remota, Farin. d. part. 5. quest. 128. num. 79. vbi num. 81. limitat nisi præbens causam remotam haberet animum nocendi, quia tunc idem est ac si dedit causam proximam delicto, & num. 82. tenet text. in cap. presbyterum, sup. hoc tit. non loqui in causa remota, sed in propinqua, & coherente. Vnde quamuis Tabien. verbo irregularitas 2. num. 31. Specul. rit. de dispensa. §. in extra num. 56. Maiol. de irregul. lib. 5. cap. 48. §. 4. num. 1. dicant indistinctè ad incurrendam irregularitatem sufficere interuenisse homicidium licet quis non percussisset, tamen intelligendi sunt de eo assistente, qui directè delicto cooperatus fuit, putà animando percussores, vel quid simile, secus de casualliter reperi in loco, vbi committitur delictum, propter eos intelligit Rota apud Farin. decis. 260. num. 3. part. 1. recent. nam huiusmodi interuentia nisi probaretur, participatio nullius esset considerationis, c. vt. in fine, 23. q. 8. & Innocen. in cap. sententiam n. 1. in fine. ne cleric. vel mon. Feder. de Senis conf. 168. in princ. Patif. conf. 152. num. 30 & 31. lib. 4.

SVMMARIVM.

- 1 Homicidium casuale imputatur ei, qui dedit operam rei licitæ, si non adhibuit diligentiam quam habuit.
- 2 Irregularis anq uis censendus sit in dubio facti homicidij, vel inris ostenditur.
- 3 Irregularitas contracta ex dubio facti homicidij, priuat susceptione Ordinum, non vero beneficijs, & alijs similibus.
- 4 Irregularem se gerere non tenetur, qui dubitat, an aliquem mutilauerit si facta diligenti inquisitione adhuc dubitat.
- 5 Irregularis censendus est ille, qui semina grauida præbuit pharmacum ad abortiendum foetum, sed dubitat an foetus esset animatus.
- 6 Irregularem se gerere tenetur, qui consulit homicidium, quando dubitat virum suo consilio operatum sit.
- 7 Vulneratus ex vulnere, præsumitur decessisse, etiam quod aliquandiu post vulnus illatum decesserit.
- 8 Irregularitas etiamsi publica, quando nascitur ex ho-

micidio casuali, potest Episcopus in vtroque foro dispensare ad Ordines minores.

CAP. Ad Audientiam. XII.

Clemens. III.

Clericus corrigens suum famulum, & verberans eum cingulo quo cinctus erat, & casu ex vagina egressus cultellus verberatum vulnerauit, & cum aliquando vixisset & conualuisset à vulnere, postea alia grauiori infirmitate vexatus mortuus est, si constat quod potius ex alia infirmitate sit mortuus quam ex vulnere, Presbyter est liber, & potest celebrare: si est dubium an ex vulnere sit mortuus, tunc Presbyter nō debet in Sacris ministrare, & penitentiam salutarē agere tenetur, post tamen concedi vt in minoribus Ordinibus ministret, quia in dubio tutior sententia est eligenda. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Anania. Hostien. Anch. Butr. Panor. Felin. Mar. Socin. Viuian. in ration. lib. 5. inris Pontif. pag. 124. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 670. remissive Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 2. Decretal. lib. 5. tit. 6. cap. 1.

Dubium habetur, &c.] Notatur ad hoc, quod in dubio facti homicidij (quando scilicet certum est irregularitatem esse iure inductam, & dubium est an hic in eum casum homicidij inciderit) in vtroque foro censendus est quis irregularis, cum secus sit in dubio iuris, ita Couar. in Clement. si furiosus part. 1. in initio num. 3. Franc Ludouic. in instruct. conscientie part. 2. vbi de irregul. c. 22. column. 2. & 3. Sayr. de censuris lib. 6. c. 2. num. 16. & in clauis Regia lib. 1. cap. 13. num. 23. & 24. Flores de Mena variarum lib. 1. quest. 9. num. 18. Azot. institut. moral. part. 1. lib. 2. cap. 2. cap. 10. quest. 19. in fine & q. 11. Agid. de Coninck. de Sacramen. & censur. tom. 2. disp. 18. dub. 2. n. 23. Sanch. de matrim. lib. 2. disput. 41. numer. 9. Valent. part. 2. disp. 7. quest. 19. puncto 2. Vgolin. de censur. cap. 4. §. 22. n. 3. Soar. tom. 5. de censuris disp. 40. sect. 5. num. 18. & 19. & sect. 9. num. 1. cum seq. vbi n. 12. concludit nulla opus esse iudicis sententia, aut declaratione, vt in dubio facti sit irregularis, Salas 1. 2. quest. 21. tract. 8. dist. vni. sect. 10. à num. 170. Rebell. de obligat. institut. part. 2. lib. 1. quest. 3. sect. 2. num. 13. addens hoc verum esse, quamuis non sit verisimilius fuisse sequutum homicidium, Bonacin. de censuris q. 1. puncto 4. num. 3. Filiuc. in in quest. moral. tom. 2. tract. 21. n. 166. Ioan. Sanct. in selectis disput. 42. num. 14. Quorum multi existimant idem sentiendum esse in quolibet dubio facti, eo quod ratio Pontificis in presenti, videlicet in dubio facti tutiorem partem amplectendam esse, in omni dubio locum habere videtur. Sed alij probabilius existimant, tantummodo in dubio homicidij iudicandum esse aliquem irregularem, quia text. in presenti, cui similis est in cap. significasti hoc tit. loquitur solum de dubio homicidij, tum quia versumur in materia odiosa vt Soar. disput. 40. sect. 6. n. 8. & seq. Salas d. disput. vnic. sect. 18. n. 168. in princip. Auil. de censur. part. 7. disput. 2. dub. 5. conclus. 5. Henric. in summ. lib. 14. cap. 3. num. 4. Sanch. in precepta Decalogi tom. 1. lib. 1. cap. 20. num. 48. Bonaci. de puncto 4. num. 3. vers. alij, contra Valent. Vasquez, & Rebell. citatis locis. De intellectu huius text. vide Sanch. de matrim. lib. 1. disp. 9. n. 42. Filiuc. in quest. moral. tom. 2. tract. 21. num. 166. Ioan. Sanctus in practicis disputation. disp. 42. n. 14.

Quæ quidem irregularitas, quam qui contrahit in dubio facti homicidij, modo supra relato, locum habet quoad priuationem suscipiendi Ordines, ac in il-

lis ministrandi, non verò quoad alias penas, quæ à iudice imponi solent pro irregularitate contracta, qualis est privatio beneficii, & alia similes, quia pena ordinaria statuta delicto certo non est imponenda delicto dubio, sed extraordinaria pro dubij qualitate, ut per Fr. Emman. in *summ. tom. 1. cap. 157. num. 3. Sayr. claus. Regia. lib. 1. cap. 13. num. 14. Vasquez 1. 2. quest. 19. art. 6. disp. 66. cap. 1. num. 5. Salas d. disp. vnic. sect. 19. num. 176.*

Ex quibus primò inferitur eum, qui dubitat an aliquem mutilaverit, non teneri se tanquam irregularem gerere, si facta diligenti inquisitione adhuc dubitat an mutilaverit, non enim versatur in dubio facti homicidij, sed in dubio mutilationis, quæ non est proprie homicidium, ita Sanchez d. cap. 10. num. 49. Bonac. d. puncto 4. num. 4. vers. ex dictis, contra Nauarr. in *man. c. 27. num. 206.* & Henric. loco citato. Secundò inferitur illum censeri irregularem, qui feminae gravidæ præbuit pharmacum ad abortiendum fœtum, sed dubitat an fœtus esset ordinatus, Fr. Emman. in *summa cap. 175. num. 4. Sanchez d. cap. 10. num. 43. Bonac. d. puncto 4. num. 6. Tertio inferitur illum, qui consilium homicidij, teneri se tanquam irregularem gerere, quando dubitat utrum suo consilio operatum sit aliquid circa homicidium patratum ab eo, cui dedit consilium, ita Mascard. de *probat. conclus. 419. num. 9. Auila part. 2. c. 5. num. 3. dub. 3. Sanchez d. c. 10. num. 44. Bonac. d. puncto 4. num. 7. Vnde ille, qui consilium furtum, aut homicidium, vel aliter adiuvit, tenetur ad restitutionem damni, licet dubitet num. ex suo consilio fuerit sequutum homicidium, vel furtum; cum enim constet de iniusta actione consulenti, quæ apta est ad effectum producendum, & ex natura sua illum assequitur, dum de effectu subsequuto constat, possessio est pro actione illa iniusta; quod effectum assequuta fuerit, ita Tabiena verbo *consilium num. 4. Couarr. in Clement. si furiosus part. 2. §. 2. num. 2. vers. in eo vero casu. Auila. de censuris, par. 7. disputat. 6. sect. 2. dub. 3. conclus. 5. Sanchez de matrimonio, l. 2. disputat. 41. num. 17. Filiucius in quest. moral. tom. 2. tract. 32. cap. 3. num. 57. quos refert & sequitur Ioan. Sanct. d. disp. 42. num. 14.***

7. Virum occasione vulneris, &c.] Ergo vulneratus ex vulnere præsumitur decessisse, etiam quod aliquatenus post vulnus illatum, decesserit, de quo vide Boër. decis. 323. post num. 11. vers. & pro hoc. Fatina. in *praxi crimin. part. 5. quest. 127. num. 34.*

8. Sibi poteritis concedere, &c.] Notatur ad hoc, quod quando irregularitas nascitur ex homicidio casuali, etiam si publica sit, potest quis in utroque foro dispensare ad minores Ordines, ut per Couarr. in *Clem. si furiosus, part. 2. §. 3. num. 5. Henric. in summa lib. 1. c. 19. in comment. lit. S. & T. quos refert Valer. Reginal. in praxi fori penit. lib. 30. num. 28.*

SYMMARIUM.

1. Irregularis habendus non est qui sedens equo, quando equus fractus habens puerum in via existentem conculeavit, & interfecit, quod ibi multipliciter declaratur, & num. 2.
3. Licita rei dans operam, non tenetur de quacunque cade quæ inde sequatur.
4. Homicidium actu commissum, & tamen absque voluntate & culpa, non imputatur committenti quoad Ordines susceptos, & suscipiendos.

Clericus quando licet, vel ob licitam causam equitat, & equus sine culpa fessoris fracto frango currit, & puerum interfecit, non fit irregularis, & potest celebrare, quia non dedit operam rei illicitæ, nec actu, vel voluntate commisit homicidium. Colligitur ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarello, Andr. Hostiens. Anch. Butr. Felin. Panorm. Mâr. Soc. Vian. in *rationali lib. 5. iuris Pontif. pag. 124. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 670. tenuissimè Ximen. in concord. p. 1 & 2. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decret. lib. 5. tit. 7. c. 11.*

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Couarr. in *Clement. si furiosus, part. 2. §. 4. num. 6. vers. posterior, Auila de censur. part. 7. disp. 6. sect. 1. dub. 1. conclus. fin. Vgolin. de irregul. cap. 19. §. 1. Sayr. de censuris lib. 7. c. 6. num. 1. Iacob. de Grassis in *arvis decis. part. 1. lib. 2. cap. 66. num. 14. Bonacin. eod. tract. disp. 7. §. 4. puncto 7. num. 23. hoc dicens verum etiam si insidens equo esset Franciscanus, qui peccat equitando contra regulas suæ religionis, de quo etiam Sayr. d. cap. 6. num. 21. vbi ait quod licet Franciscanus peccet equitando contra suam regulam, quia tamen hoc non est res periculosa, vel ordinata ad mortem, ideo non efficitur irregularis, quando equitando casu inopinato puerum occidit, si debitam adhibuerit diligentiam, Maior. de irregul. lib. 5. cap. 48. §. 3. num. 13. vers. præterea, vbi ait, quod isto casu incurritur irregularitas si equitans parum diligenter equi habenas custodiat, puta vel quia illas contractas, vel inutiles ad cohibendum, & effrenatum equum habeat, secus si adhibita debita diligentia, debitisque habenis equo adhibitis inconfidentem, & imprudenter quis equi frangum sicerit, & ob id furens equus aliquem interfecerit. Ayret. de homicid. part. 3. num. 2. vbi existimat reputari casuale homicidium, ac per consequens per illud non incurri irregularitatem quando ascendens equum non bene habens parentem, & lascivire incipientem, ipse, ut equi impetum infrenaret, vim intulit frango, & equum calcibus stimulavit adeo quod fracto frango ceciderit equus infantem pertransientem occidit, Fatina. in *praxi crimin. part. 5. quest. 125. num. 25. vbi illud casuale dici homicidium refert, quando quis equo currens, & non valens illum retinere incidens equum transientem, illum in terram proiecit, occiditque, addens Doctores in presenti declarare hoc procedere quando equitans non est in aliqua culpa, qui explicant quando dicatur in culpa, & quot modis, inter quos ponunt, quando equitans sciebat frangum esse leue, & fragile, nec potens ad retinendum equum à cursu, & non prouidit, Ludouicus Beja respons. casuum conscientie, part. 1. casu 40. vers. addo Molin. de iustit. tom. 4. tract. 3. disp. 77. num. 7. vbi etiam dicit quod eodem modo pronuntiaretur, Capellannum, de quoniam text. non incurrisse irregularitatem, quamvis equo pergeret ad fornicandum, aut ad furandum, quoniam pergere equo ad fornicandum, vel ad furandum, licet res essent illicitæ, non tamen quæ viam pararent ad id homicidium, quæve periculose essent comparatione eius homicidij.***

Non dedit operam illicitæ rei.] Ergo dans operam rei licitæ, minimè tenetur de quacunque cade, seu delicto, quod inde sequatur, ut per Fatina. d. q. 126. num. 75. In gloss. Nec actu. Dicit hæc gloss. homicidium actu commissum, & tamen absque voluntate & culpa, imputari committenti quoad Ordines suscipiendos, non tamen quoad susceptos. Sed hanc gloss. reprobat Abb.

De Homicidio voluntario, vel casuali. Tit. XII. 105

Abb. Anan. in *presenti*, & Couar. in *Clem. si furiosus*, part. 2. §. 4. n. 10. annotantes verius esse nullum in hoc adesse differentiam inter promorum, & promouendum, id etiam tradunt Sayr. de *cenfur. lib. 7. c. 11. §. 2.* & post Soar. Farin. *fragm. crimin. part. 2. lit. l. n. §. 46.*

SVM MARIVM.

- 1 Homicidium casuale non imputatur ei qui dedit operam rei licite, nec fuit in culpa.
- 2 Irregularitatem non incurrit clericus, qui cum fecum de curru deponeret, & prospiciendo prius, ne quem offenderet, proiecit in terram pericam, qua fecum continebatur in curru, casuque puerum oppressit, qui inde mortuus est.

CAP. Ex litteris. j. XIV.

- 1 Irregularis non est, qui dando operam rei licitæ, & adhibita diligentia aliquis interficitur, nisi contra eum graue scandalum oriatur, vel tanta labore infamia ut sit ei indicenda purgatio canonica, & ideo irregularitatem non incurrit clericus, qui cum fecum de curru deponeret, & prospiciendo prius, ne quem offenderet, proiecit in terram pericam, qua fecum continebatur in curru, casuque puerum percussit, qui inde mortuus est; eum enim is clericus adhibita ea diligentia non peccauerit contra quintum Decalogi præceptum, ita illum puerum interficiendo, neque dederit operam rei illicitæ, irregularitatem sanè non incurrit; ita Molin. de *iustitia tom. 4. tract. 3. disp. 77. n. 7.* Aduertere tamen oportet quod ad effectum euitandi irregularitatem in hoc & similibus casibus non requiritur summa & exactissima diligentia, qualem adhibuisset vir diligentissimus, & maxime circumspexit, sed satis est quod talem quis adhibuerit diligentiam, qualem considerata rei qualitate, & personarum & negotiorum, ac temporis ad viri prudentis arbitrium adhibere debuisset ita Abb. in *cap. quæsitum. num. 3. de penit. & remiss.* Syluest. in *summ. verbo homicidium 2. in princ. reg. 4. Sayr. de cenfur. lib. 7. c. 6. n. 11.*

SVM MARIVM.

- 1 Monachus ab irregularitate excusatur, qui cum campanam à campanili deponeret, cadens lignum puerum oppressit, & n. 2.

CAP. Ex litteris. ij. XV.

- 1 Monachus subseruiens ad deponendam campanam de campanili, & ipso mouente lignum corruit, & occidit puerum, si rem necessariam agebat & vtilem, & in loco per quem aliquem transire non crederet, vel ibidem existeret, vel illuc de consuetudine venire quando mouit lignum, non est irregularis, sed potest promoueri ad altiores Ordines. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan.

Andr. Anania, Hostienf. Anch. Butr. Hentric. Panorm. Felin. Mar. Socin. Viuian. in *rationali lib. 5. iuris Pontificij pag. 124.* Alagona in *compendio iuris Canon. pag. 671.* refertur ab Anton. August. *collect. 3. Decretal. lib. 5. tit. 7. cap. 3.*

Hanc eandem concl. ex hoc text. Couar. in *Clement. si furiosus*, part. 2. §. 4. n. 10. vers. quinto & num. 5. vers. tercio Ludou. Bajæ resp. *casum conscientie*, p. 1. casu 40. vers. & confirmatur, ubi ex Sor. asserit monachum non fieri irregularem quamuis opus illud esset seruale, vel contra præceptum Prælati campanam deposuisset, Hentiq. in *summa lib. 1. 4. de irregul. c. 1 §. 3. lit. X.* Molin. de *iust. tom. 4. tr. 3. disp. 77. n. 8.* ubi obseruat non satis esse aliquem dare operam rei de se periculose ad homicidium, aut mutilationem, vt subsequuto homicidio, aut mutilatione censendus sit irregularitatem incurrisse, sed opus esse vt illicite illud officiat. Sayr. de *cenfur. lib. 7. c. 6. num. 3. & 4.* ubi etiam quid de clerico pulsante campanas in signum quoddam aliquis à ministris iustitiæ sit furca suspendendus, & num. 2. 3. quærit quid dicendum de monacho, qui pulsando campanam tempore sibi prohibito si adhibita per eum diligentia tinnabulum cadit, & ex eo aliquis occidatur, & concludit ipsum non esse irregularem, licet tempore prohibito pulsando campanam peccet, refert Farin. *fragm. crimin. p. lit. l. n. §. 99.*

SVM MARIVM.

- 1 Compendium huius text. refertur.
- 2 Irregularis non fit clericus incedens in equo feroci cum habentis malè cohibentibus illum si cursu conculcauerit hominem & occiderit.
- 3 Irregularis non fit Minoris si contra regulam equitaret mula mansueta, aut infirmus contra medici præceptum & causa aliquem occiderit.
- 4 Iurate alicuius assertioni in ijs, quæ ab eius animo pendunt affirmanti, siue neganti credatur, & quid in criminalibus n. 5.

CAP. Significasti. j. XVI.

Clericus equitans, cum equus illum proiecisset in aquam, cum stimulauit calcaribus, & præter intentionem mulierem interfecit, si non sciebat equum tale vitium habere, debet illi iniungi ad cautelam penitentia competens, qua peracta potest ministrare in susceptis, & promoueri ad maiores. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Anania, Host. Anch. Butr. Panorm. Felin. Mar. Socin. Viuian. in *rationali lib. 5. iuris Pontificij pag. 124.* Alagona in *compendio iuris Canon. pag. 671.* remissæ Ximen. in *concord. p. 2.* refertur ab Ant. Aug. *collect. 3. Decret. lib. 5. tit. 7. c. 4.*

Qua peracta non impediatur, &c.] Ergo irregularis non fit clericus, si incedat in equo feroci cum habentis malè cohibentibus illum, ita ut cursu conculcauerit hominem occiderit, de quo vide Molin. de *iust. tom. 3. tract. 4. disp. 77. num. 8. vers. simili modo.* Maior. de *irregularit. lib. 5. cap. 48. §. 5. num. 13. vers. præterea si parum diligenter*, ubi dicit quod isto casu incurritur irregularitas si equitans parum diligenter equi habenas custodiat, utpote vel quia illas contractas vel inuitiles ad cohibendum, & effrenatum equum habeat, secus si adhibita debita diligentia, debitisque habenis equo adhibitis inconsideratè, & imprudenter aliquis equi frænum fregit, & ob id furens equus aliquem interfecerit, Couar. in *Clem. si furiosus part. 2. §. 4. num. 6. vers. posterior*, Sayr. de *cenfuris lib. 7. c. 6. num. 1. & n. 2 §. 461*

vbi loquitur de fratre Franciscano, qui equitando casu inopinato puerum occidit, Auila eod. tract. part. 7. disp. 6. sect. 1. dub. 1. Henric. in summ. lib. 14. de irregul. c. 15. §. 4. post med. vbi etiam adnotant quod si Minorita per regulam prohibitus equitaret in mula mansueta, aut infirmus contra medici præceptum, & casu occideret, non foret irregularis, nam vt aduertit idem Henric. eod. lib. 14. cap. 11. §. 1. in fine homicidium faciens eo casu fit irregularis, quando dabat operam rei illicitæ, quæ vt causa sit peccatum mortale, & moraliter influat in homicidium sequutum.

In gloss. Si est ibi, ibi, per iuramentum proprium, &c. Notatur ad hoc, quod assertioni alicuius iurate in his, quæ ab eius animo pendent, siue affirmanti, siue neganti creditur, vt per Couar. præf. c. 33. num. 4. sub vers. ceterum quidam. & l. 2. variat. cap. 10. num. 1. vers. tertia admittenda est accusatio. Hippol. in rubr. de probat. num. 222 & conf. 9. num. 32. cum seqq. & sing. 653. Donat. à Fina tom. 1. commun. opinion. lib. 4. tit. 9. num. 278. cum seqq. pag. 506. Herculan. in tract. de negativa num. 275. Alciat. de præsumpt. reg. 3. præsumpt. 13. Menoch. de arbit. casu 185. num. 5. & seq. Grammat. voto 10. num. 28. Aym. de antiqu. part. 4. num. 153. Guid. Pap. decif. 614. Mascard. de probat. concl. 94. num. 5. & 6. & concl. 227. & concl. 881. men. 2. Fului. Pacian. eod. tract. lib. 1. cap. 29. à princip. Seraphin. de priuilegiis iuram. priuileg. 1. num. 1. cum seqq. Sayr. in clauis Regia lib. 3. c. 5. num. 4. optime Farin. frag. crim. part. 1. lit. A. à num. 245. Gratian. reg. 270. n. 1. Cachetan. decif. 71. num. 24. & decif. 101. n. 24. Mandos. ad reg. 4. Cancel. quest. 4. num. 2. Sanch. de matrim. lib. 1. disp. 62. num. 6. & plures quos refert Sanctiarel. vari. resol. q. 48. num. 11.

In criminalibus tamen, & in his quæ sunt de genere prohibitorum quando pro iuramento nulla adest præsumptio & contra iuramentum adest aliqua, hæc contraria præsumptio non tollitur iuramento, secus si pro iurante adest aliqua præsumptio exclusiua doli, & delicti, vide Menoch. d. casu 186. nu. 7. & casu 298. num. 6. & de præsumpt. lib. 1. præsumpt. 77. num. 1. cum seqq. Vincen. Mancin. de iuramen. part. 4. effectu 44. num. 14. Mascard. concl. 90. num. 17. & d. concl. 94. n. 20. Seraphin. d. priuileg. 1. num. 24. vers. hoc tamen intelligendum, 25. & seq. Card. Tusch. verbo iuramentum conclus. 531. numer. 85.

Argumento huius text. tenet Rota quod ad excludendam obligationem editionis alicuius scripturæ, sufficit illum à quo exhibitio petitur, iurare se tales scripturas amisisse, & quod debitis diligentibus adhibitis illas repetire non potuit, ita decif. 267. numer. 4. post vol. 2. conf. Farin. & in Conuersana iurisdictionis 10. Nouemb. 1628. coram R. P. Duran, dummodo concurrant coniecturæ pro amissione instrumenti, Rot. d. decif. 267. num. 5. & non agatur de maximo præiudicio, Surd. decif. 326. numer. 94. Cavalier. decif. 82. num. 8. & non adsit suspicio aliqua, Afflict. decif. 330. num. 2. circa medium, & fuit dictum in d. Conuersana.

SYMMARIVM.

2. Homicida, & irregularis non censetur ille, cuius occasione, eo tamen prohibente, & causam non dante ab eius amicis, famulis, vel consanguineis homicidium remittitur. & n. 2.
3. Irregularitatem contrahit ille, qui dedit causam rixe & eius amici, famuli vel consanguinei alterum cum eo contententem, vel pugnantem, occiderunt præter eius voluntatem.
4. Delictum à seruo, famulo, consanguineo, vel amico fa-

ctum non presumitur commissum voluntate domini affinis, vel amici.

5. Irregularitatem incurrit ille, qui præsens fuit tractanti habito super occidendo eius inimicum ab eius seruis, vel consanguineis, & tamen tacuit.

CAP. Petrus XVII.

Homicida non censetur, ac proinde nec irregularis ille, cuius occasione, tamen prohibente, & causam non dante ab eius amicis, famulis, vel consanguineis homicidium committitur. Colligitur ex Ord. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Anania, Ios. Andr. Hostiens. Butr. Anch. Panorm. Felin. Mar. Sc. cin. Viuian. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 672. remissioe Ximen in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 4. Decretal. lib. 5. tit. 7. c. 1.

Hanc eandem coucl. ex hoc text. desumunt Villadieg. tract. de irregul. c. de percussore. Cou. in Clem. si furiosus part. 2. §. 1. num. 8. Iacob. de Grassis in auctor. decif. part. 1. lib. 2. cap. 64. num. 17. Non tamen excluditur ab irregularitate ille, qui dedit causam rixe & eius amici, famuli, vel consanguinei alterum cum eo contententem, vel pugnantem occiderunt præter eius voluntatem, ac contra eius prohibitionem, quia dedit culpam præambulam. vt resoluunt Couar. d. n. 8. conf. primum, Iacob. de Grassis d. n. 17. Riminald. iun. conf. 441. num. 31. vol. 4. Ozafo. decif. 104. num. 5. Vgolin. de irregul. cap. 18. §. 2. Bellet. disquisit. clerical. part. 1. tit. de disciplina clericali §. 5. n. 34. quicquid teneant Henric. in sum. lib. 14. c. 13. n. 4. Auil. de consensu part. 7. disp. 6. sect. 3. dub. 5. quos refert, & sequitur Bonacin. eodem tract. 2. disp. 7. q. 4. puncto 8. n. 34.

Fuit ab ipsius consanguineis attentatum. Ergo delictum à seruo, famulo, consanguineo vel amico factum non presumitur commissum voluntate domini, affinis vel amici vt per Menoch. de præsumpt. lib. 5. præf. 27. plures per Farin. in praxi crimin. part. 5. q. 134. n. 67. cum seqq.

In gloss. Contra prohibitionem, ibi, quia si eo audiente, & non contradicente, &c. Notatur ad hoc, quod irregularitatem incurrit ille, qui præsens fuit tractanti habito super occidendo eius inimico, ab eius seruis, ac consanguineis, & tamen tacuit, vt per Couar. d. n. 8. vers. quarto, Iacob. de Grassis d. cap. 64. n. 18. præsentia enim facit quem irregularem, si homicidium consensit, saltem per taciturnitatem, Rebuff. in arch. habita C. ne filius pro patre, verbo Episcoporum pag. 575.

SYMMARIVM.

1. Compendium huius text. refertur.
2. Peritis in arte credendum est.
3. Medicis non creditur ad indicandum, an vulnus sit lethale, & an vulneratus decesserit ex vulnere, vel alia causa, nisi ad minus sint duo, & communiter in arte periti reputentur.
4. Peritis in arte non creditur sine iuramento.
5. Periti in arte duo, si non concordant, standum est iuniori, & quid si sit contentio inter medicos, & chirurgos.
6. Medicum vbi non adest nisi vnus in loco, quo quis fuit vulneratus, ille vnus sufficit ad indicandum, an vulnus fuerit lethale.
7. Vulnus lethale illud dicitur, cuius curatio, vel animus impossibilis, vel difficilissima est.
8. Vulnus in dubio an sit indicandum non fuisse, lethale est remissive.
9. Irregularis.

- 9 Irregularis se gerere debent omnes, qui percusserunt, etiam si non constet ex quo vulnere percussus obierit.
- 10 Irregularis se gerere debent omnes dubitantes, an a se lethale vulnus fuisse inflictum.
- 11 Percussus in foro exteriori a quo presumatur, si rixantes plures sint remissus.
- 12 Clericus excusatur ab irregularitate si committat homicidium cum defensione licito modo facta, & cum moderamine inculpata tutelae.
- 13 Moderamen inculpatae tutelae sine defensione inculpata in quo consistat, ostenditur.
- 14 Probatio excessus accusatori incumbit.
- 15 Moderamen inculpatae tutelae non dicitur servatum, quando quis non animo se defendendi, sed vltisendi aggressorem percussit.
- 16 Moderamen inculpatae tutelae excedens in occidendo non poena ordinaria homicidii, sed extraordinaria propter excessum iudicis arbitrio imponenda puniri debet.
- 17 Occidendi animus presumitur, vel non presumitur ex qualitate, seu genere armorum.
- 18 Clericus pro excessu in se defendendo, non incurrit excommunicationem, seu irregularitatem, nisi dolo, & proposito occidat.

CAP. Significasti. ij. XVIII.

1 Irregularis censetur qui alium lethali ter percussit, licet ab aliis fuerit extinctus, idem si non appareat an lethali ter, si etiam percussus ab aliis obiit, & non constat ex cuius vulnere decessit, quia in dubio percussus habebitur irregularis, & homicida; idem si est percussus non lethali ter, si animum occidendi habuit, & ex aliorum vulneribus percussus expiravit. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabari. Ioan. Andr. Anania, Hostien. Butr. Anch. Panorm. Felin. Mar. Socin. Alagona in compendio iuris Canonici pag. 62. remissus Calal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 4. Decret. lib. 5. tit. 6. cap. 2.

2 Ut peritorum iudicio medicorum, &c.] Ergo quibusque in arte peritis credendum est, Mascard. de probat. concl. 1034. num. 1. cum seqq. Fulu. Pacian. eod. tract. lib. 1. cap. 48. num. 10. cum seqq. Farin. in praxi crimin. p. 5. quest. 127. num. 102. Azucud. conf. 30. num. 63. Seraphin. decif. 665. n. 2. Rot. in Perusina punitoria, sine societatis 1. Iulij 1622. coram R. P. D. Merlino, Rot. lanuen. decif. 196. n. 4. Cavalier. decif. 114. n. 2.

3 Notatur ad hoc, quod medicis non creditur ad iudicandum, & referendum an vulnus sit lethale necne, & an vulneratus decesserit ex vulnere, vel ex alia causa, nisi ad minus sint duo, & communiter in arte periti reputantur, de quo Avil. ad cap. 1. Prator fol. 50. n. 28. Mascard. concl. 1034. n. 11. & 12. & concl. 1169. num. 20. Menoch. remed. 5. adipsicende. num. 162. Chald. Petreia in l. si curatorem verbo minoribus, num. 18. Farin. d. quest. 127. num. 151. cum seqq. Et debent iurare, quia peritis in arte non creditur sine iuramento, Folier. in 5 addit. ad Morant. de ordine iudic. part. 6. memb. 6. n. 69. pag. 327. & si non conveniunt, standum est dicto senioris ex Titag. de iure primog. in prafat. num. 155. Casian. in consuetud. Burgund. fol. 70. num. 4. Greg. l. 16. verbo de concocier. tit. 8. n. 5. Quid si sit contentio inter chirurgos, & medicos, vide Mascard. concl. 1169. n. 40. cum seqq. Bernard. Graue ad practican Camera Imper. lib. 1. concl. 111. n. 10.

Vbi verò in loco, quo quis fuit vulneratus, non adest nisi vnus medicus, tunc ille vnus sufficit, de quo vide Clar. §. homicidium num. 34. vers. scies autem, Anton. Gom. tom. 3. var. tit. de homicid. num. 18. post med. vers. &

si quatuor, Mascard. concl. 615. num. 7. & concl. 1034. n. 24. Fulu. Pacian. eod. tract. lib. 1. cap. 47. n. 34. & seqq. Farin. d. quest. 157. num. 153. Charrian. tom. 1. communium opin. lib. 1. tit. 9. n. 161. vbi secus dicit si causa sit ardua, quia tunc mittendum est ad loci vicinam.

Asseretur non fuisse lethale.] Vulnus lethale an sit, iudex se ex medicorum iustitiae iudicio, & illud dicitur, cuius curatio, vel omnino impossibilis, vel difficillima est, vide Casian. in consuet. Burgund. rubr. 1. §. 6. verbo par le iur. num. 4. H. ppol. consil. 7. num. 29. & in l. 1. num. 54. C. de sicar. Menoch. de arbit. casu 265. a principio. Baiard. ad Clar. §. homicidium, num. 135. Mascard. concl. 1077. num. 7. Farinac. d. quest. 127. a num. 49. & consil. 100. num. 31. optimè Bernard. Graue d. concl. 111. num. 27. cum seqq. In dubio autem vulnus non fuisse lethale an sit iudicandum, vide Menoch. d. casu 265. numero vlt. Mascardus concl. 1034. numero 44. & seq. & concl. 1073. n. 6. & 7. Farinac. d. quest. 127. num. 20. & consil. 100. n. 14. Alexand. Raudenl. de analogis cap. 31. num. 32.

Quod si discerni non possit, &c.] Notatur ad hoc, quod si plures percusserunt, & non constat ex quo vulnere percussus obierit, debent omnes se tanquam irregulares gerere, vt per Couart. in Clement. si furiosus, p. 2. §. 2. n. 4. Vgolin. de irregul. cap. 14. §. 1. num. 1. Soar. de censur. disp. 45. sect. 4. n. 11. Sayr. eod. tract. lib. 7. cap. 4. num. 14. Rota apud Farinac. decif. 44. n. 2. part. 2. recentiorum, sequitur Bonac. de censur. disp. 7. quest. 4. puncto 8. num. 31. vbi num. 30. resoluit quod quando plures vulnera inflixerunt, quorum singula non sunt ex se mortalia, sed simul iuncta, sunt causa sufficiens mortis, singuli incurunt irregularitatem, de quo etiam Maiol. de irregul. lib. 5. cap. 48. §. 4. rubr. de opem prestante homicidio, n. 7. ad fin. vers. ex his consequens est. & n. 8. Couart. in Clem. si furiosus, part. 2. §. 2. n. 4. vers. quare constituitur, Sayr. d. lib. 7. cap. 4. num. 14. Avil. de censur. p. 7. disp. 6. sect. 4. dub. 3. in fine, vers. quinta conclusio; sic etiam quando nescitur quisnam lethale vulnus inflixerit, omnes qui dubitant a se lethale vulnus inflictum esse, debent se irregulares gerere, Vgolin. ad §. 1. num. 3. Molin. de iustit. tom. 4. disp. 33. memb. 7. ad finem, Avila de censur. p. 7. disp. 6. sect. 3. dub. 3. vers. hinc sequitur, quos refert, & contra Soar. sequitur Bonac. vbi proxime num. 29. Quod procedere, et si homicidium fuerit iustum, & meritotum contra latrones publicos, tenent Corn. consil. 57. num. 10. lib. 4. Nauar. consil. 11. n. 2. & consil. 25. num. 1. & 2. sub hoc tit. quos refert, & sequitur Rota d. decif. 44. num. 2. in fine. Illud advertere oportet quod Specular. in tit. de dispensat. §. iuxta num. 48. vers. illud etiam nota, per hunc text. quem allegat dicit quod si quis occidendi animo percussit latronem, non tamen lethali ter, latro autem ex aliorum vulneribus perit, primus ille percussor irregularis est; cuius tamen contrarium per hunc eundem text. firmasse videtur Sayr. d. lib. 7. cap. 4. num. 15. in princip. vbi dixit quod si vnus primus leuiter solum percussit, etiam animo occidendi, & debilitavit, nihilque in animum secundi occisoris influxit; solus secundus, qui occidit, irregularis erit, & non primus. Quod si primus non leuiter, sed lethali ter vulneravit, tunc licet alter superueniens occidat, uterque irregularis erit, vt per Couart. in Clem. si furiosus part. 2. §. 2. num. 4. vers. tertio, Maiol. de irregul. lib. 5. cap. 48. §. 4. n. 6. Nauar. in man. cap. 27. n. 23. vers. octavo.

Verum quod attinet ad forum interius, & conscientie, tunc vnusquisque rixantis conscientie standum est, is enim qui certo scit se non vulnerasse, vel quod vulneravit, non tamen animo occidendi, nec lethali ter, tutus est in conscientia, ac proinde non tenetur se irregularem reputare, nisi dubitet, Sayr. d. lib. 7. cap. 3. num.

num. 13. *vers. quando autem dubium est* Avila d. dub. 3. *vers. sed quid quando plures.* Quando plures rixantur, & unus in rixa sit percussus, à quo in foro exteriori præsumatur percussus, vide Hippol. in pract. §. quoniam num. 30. & in l. repetit. num. 21. ff. de quest. Clar. in §. homicidium nu. 37. Menoch. de arbitr. casu 362. & conf. 108. num. 8. Alex. Rauden. resp. 27. à nu. 32. Baptista Costa de facti scientia, & ignor. cent. 1. distin. 40. art. 14. Flamin. de Rub. conf. 51. à nu. 57. vol. 1. Mascard. de probation. concl. 1003 n. 53. Bobadil. in sua politica, lib. 1. cap. 8. n. 8.

12 Quia tamen id debet fieri cum moderamine, &c. [Notatur ad hoc, quod ut clericus excusetur ab irregularitate propter homicidium, debet illud committere cum defensione licito modo facta, & cum moderamine inculpatae tutelae, non ad sumendam vindictam, sed ad iniuriam propulandam, nec aliud vult nova Concilij Trid. dispositio sess. 14. de reformat. cap. 7. non enim loquitur de illo homicida, qui occidit modo supra relato, sed de eo qui eger dispensatione quatenus in se defendendo excessit moderamen inculpatae tutelae, talis enim fit irregularis, non ea irregularitate, quae est indispensabilis, nisi à Papa, sed illa, quae ab Episcopo dispensari potest, vide Maiol. de irregul. lib. 1. cap. 12. num. 10. *vers. 20. & lib. 5. cap. 48. nu. 10. & 11.* Navar. in man. cap. 27. num. 238. *vers. secundo, & conf. 8.* in antiq. alias 36. in novis sub hoc tit. Bañes in 2. d. Thome. quest. 64. art. 7. *vers. ad 2.* Fr. Eimman. in summ. tom. 1. cap. 173. n. 1. Petr. Navar. lib. 2. de restitut. cap. 3. nu. 367. Henric. in summ. lib. 1. c. 10. §. 2. & c. 19. §. 3. Veg. in summ. part. 2. c. 15. casu 28. *vers. nota.* Aloyf. Ricc. in collect. decis. part. 4. collect. 930. Jacob. de Graffis in aureis decis. part. 1. lib. 2. cap. 65. à princ. & præcipue n. 13. Soar. de censur. disp. 46. sect. 1. nu. 3. Avil. eod. tract. part. 7. disp. 5. sect. 3. dub. 1. *vers. loquendo de iure nouo,* Farin. fragmentor. crimin. part. 2. lit. l. n. 475. Molina de iustit. tom. 4. tract. 5. disp. 72. n. 5. & disp. 77. nu. 9. Sayr. de censuris lib. 6. cap. 7. num. 22 & disp. 17. nu. 10. Franc. Leo in thesauro fori Ecclesiast. part. 3. cap. 9. nu. 29. Patr. de Ledema in summ. part. 2. tract. 8. de iustit. commutativa, cap. 18. concl. 14. diff. 2. Valer. Reginald. in praxi fori poenit. lib. 10. tract. 2. n. 112. Aegid. de Coninck. de Sacram. & censur. tom. 2. disp. 18. à n. 83. Cened. pract. & canon. quest. lib. 1. quest. 14 n. 13. cum segg. Campan. in diuersorio. iuris Canonici rub. 11. cap. ult. n. 20. & n. 129. Bellet. disquisit. clerical. part. 1. tit. de disciplina clericali, §. 5. à. n. 103. Bonacin. de censuris disp. 7. q. 4. puncto 6. n. 1. cum segg.

13 Moderamen inculpatae tutelae, seu defensio inculpata qualis debeat esse, & in quo consistat, inuenies apud Innoc. & Panor. in cap. olim. li. i. num. 19. de restit. spoliat. Sor. de iustit. lib. 5. quest. 1. art. 4. Nau. in man. c. 15. nu. 3. Ludou. Lop. in instruct. conscient. part. 1. c. 62. Salon. 2. 2. quest. 64. art. 7. controu. 1. concl. 3. vbi Arag. dub. concl. 2. Philarch. de offic. Sacerd. p. 2. lib. 4. cap. 9. Petr. Navar. de restit. lib. 2. c. 3. n. 349. Valent. tom. 3. disp. 5. quest. 8. puncto 4. dub. 1. Ludou. Beja respons. casuum conscient. p. 2. casu 21. Kirchoy tom. 1. commun. opinion. lib. 9. tit. 10. n. 13. *vers. sed primo,* Sayr. d. cap. 7. à nu. 7. Zerol. in praxi Episcop. part. 1. verbo moderamen, Farin. in praxi crimin. part. 5. quest. 125. n. 349. cum segg. Christoph. de Pace in scholiis ad leges styli. 158. n. 5. Rebel. de obligationib. iustitia part. 1. lib. 3. quest. 12. n. 7. Azori. institut. moral. part. 3. lib. 2. cap. 1. quest. 2. Bernard. Græua d. lib. 1. concl. 110. confid. 1. n. 9. cum segg. Petr. Caball. de omni genere homicidii. num. 94. Bellet. d. §. 4. nu. 104. Bonacin. d. puncto 6. nu. 3. *vers. dixi non excedendo.* Ex quorum dictis illa est verior conclusio, dici clericum facere cum moderamine inculpatae tutelae, & esse in necessitate inuitabili, quando est constitutus in tali

necessitate, quam neque fuga, dummodo dando tergum non sit periculum, neque clamore, neque alio modo, nisi interficiendo, aut mutilando aggressorem evitare nequit. Et probatio excessus accusatori iniuncta est, ut per Vincent. Honded. conf. 99. num. 14. & 15. Viuian. Neapol. decis. 458 n. 8. Bernard. Græua d. confid. 1. m. 9. cum segg.

Non ad sumendam vindictam. [Ergo moderamen inculpatae tutelae non dicitur seruatum quando quis non animo se defendendi sed vlciscendi aggressorem percutit, ut per Ayter. in tract. de homicidio nequissimo, part. 1. num. 94. & 97. Mascard. concl. 1126. n. 56. Fatim. d. q. 125. num. 382.]

Poenitus excusari. [Ergo si excedatur moderamen inculpatae tutelae in occidendo, non poena ordinata homicidij, sed extraordinaria propter excessum iudicis arbitrio imponenda puniri debet, ut per Duem. reg. 192. ampl. 5. Hippol. conf. 137. num. 21. cum segg. & seg. 110. incip. occidens aggressorem, Tiraq. de poenit. tempor. causa 1. nu. 9. Boer. decis. 168. nu. 7. *vers. vel etiam ipsi sum,* Ant. Gom. tom. 1. var. c. 24. n. 24. Baiard. ad Clar. homicidium num. 90. Mascard. concl. 1126. n. 48. Fatim. quest. 125. num. 393.]

Ratione instrumenti. [Notatur ad hoc quod animus occidendi præsumitur, vel non præsumitur ex qualitate, seu genere armorum, sic etiam an vulnus fuerit mortale, necne, præsumitur ex qualitate armorum, cum quibus fuit illatum, de quo vide Hippol. conf. 7. n. 44. cum segg. & conf. 67. n. 18. & l. 1. c. de sicar. n. 32. cum segg. Aym. conf. 205. n. 5. Coar. in Clem. furiosus part. 1. §. 1. nu. 1. Boer. decis. 323. n. 3. *vers. & quae circa mortem & n. 15.* Bernard. reg. 33. à princ. Clar. §. homicidium n. 4. *vers. dicitur etiam culpsum* Anton. Gom. tom. 1. var. cap. 3. post. n. 17. Menoch. de arbitr. casu 175. n. 7. & 8. in fine, & de præsumpt. lib. 5. præsumpt. 40. n. 4. Jacob. Ayter. de homicid. part. 2. n. 61. Mascard. de probat. concl. 97 & c. nel. 864. n. 3. cum segg. & concl. 1041. & concl. 1073. n. 9. Farin. in praxi crimin. part. 5. q. 126. n. 117. & q. 127. n. 57.]

In gloss. Moderamine, ibi, nec dicitur excommunicatus qui excedendo modum non ex proposito repercutit clericum per hanc gloss. tener Farin. d. quest. 125. n. 4. & clericum pro excessu in se defendendo, nunquam incurrere excommunicationem, seu irregularitatem, nisi illo & ex proposito excedat, idem videtur tenere Jacob. de Graffis d. cap. 65. num. 14. At verò Coar. in Clem. si furiosus part. 3. §. 1. n. 2. in fine. simpliciter assertum irregularitatem esse illum, qui mutilat, aut occidit excedens modum in defensione, quem sequi videtur Vgolin. de censur. part. 2. c. 11. §. propositum n. 4. *vers. scriptur,* & num. 5.

SYMARIUM.

- 1 Reliosus chirurgiam exercens, si ex ea morte sequatur, irregularis est, etiam si sit peritus & diligens, & hoc fecerit causa pietatis, sed cum eo possit satisfactio nem misericorditer potest dispensari.
- 2 Irregularis est monachus, qui omni adhibita diligentia aperuit apostema in gutture mulieris, quae postea mortua est.
- 3 Clericus etiam in maioribus Ordinibus constitutus medicina, seu arte chirurgica peritus si intempe impetatis suam exercuerit, an ei imputetur ad irregularitatem, si ex tali exercitatione sequuta fuerit mors, ostenditur.
- 4 Declaratur text. in presenti.

Religiosus peritus chirurgus exerceans chirurgiam cum omni diligentia, & causa pietatis, si ex ea mors sequitur sit irregularis, quia deliquit usurpando alienum officium, quod ei non congruebat, sed post actam poenitentiam potest cum eo dispensari ut celebret, si secus non cum diligentia, vel non causa pietatis, ei interdiciatur executio Ordinis. Colligunt ex Ord. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarl. Ioan. Andr. Anania, Anch. Hostiens. Butr. Panorm. Mar. Socin. Viuian. in *rationali lib. 5. iuris Pontif. pag. 115.* Alagona in *compend. iuris Canon. pag. 673.* remissive Ximen. in *concord. p. 1.* refert Anton. August. collect. 4. Decretal. lib. 5. tit. 6. cap. 3.

In specie huius text. irregularis declaratur monachus qui omni adhibita diligentia aperuit apostema in gutture mulieris, quæ postea mortua est, ut referunt Henric. in *summ. lib. 14. de irregular. cap. 11. §. 1.* Soar. de *cenfura disput. 45. sect. 6. num. 10.* Sayr. eod. tract. lib. 7. cap. 2. num. 7. Valer. Reginald. in *praxi fori poenit. lib. 30. num. 114.* Bellet. *disquisit. clerical. part. 1. tit. de disciplina clericali §. 5. num. 22.* Bonacin. de *cenfura. diff. 7. quest. 4. puncto 5. num. 4.* & puncto 7. num. 6. vers. secundus casus. Sed aduertendum est quoddam si medicus, seu chirurgus in maioribus etiam Ordinibus constitutus eiusdem artis peritus intuitu pietatis artem suam exerceat, non ei imputatur ad irregularitatem si ex tali exercitatione sequuta fuerit mors, ut per Cardin. hic *column. 1.* quem referunt Sayr. d. lib. 7. cap. 6. num. 11. Bellet. d. tit. de *disciplina clericali §. 3. n. 6.* Dummodo faciat citra abscissionem, vel aduersionem, ita ut si ægrotus decederet ex causa talis aduersionis, vel abscissionis licet illi non imputetur ad peccatum, imputatur tamen ad irregularitatem, pro ut per text. in *presenti*, tenent, hic Abb. num. 3. & in *cap. sententiam sanguinis num. 23.* de cleric. vel monach. Parif. *confil. 96 column. ult. volum. 4.* quos refert & sequitur Bellet. d. num. 6. & tenet Auil. de *cenfura. part. 1. 7. diff. 12. sect. 1. dub. 2.* Sanch. in *præcepta Decal. lib. 6. cap. 14. num. 16.* Clericum tamen maioribus Ordinibus initiatum non peccare, nec affici irregularitate incidendo, vel aduersione urgente necessitate, v. g. tempore pestis quando non adest alius, qui hoc munus præstet, resoluunt Fr. Emman. in *summ. part. 1. cap. 177.* Molina de *iustit. tom. 4. disput. 75. num. 3.* Henric. d. §. 1. Sayr. d. lib. 7. cap. 11. num. 11. Auil. de *cenfura. part. 7. diff. 6. sect. 1. dub. 10.* quem refert & sequitur Bonac. d. puncto 5. n. 4. vers. addo.

Ad text. verò in presenti multipliciter respondent Doctores, nam Lessi. de *iustit. lib. 2. cap. 9. dub. 15. num. 105.* & alij aiunt monachum, de quo in presenti, non adhibuisse debitam diligentiam, quamvis ipse crediderit eam adhibuisse, Molina d. num. 3. ad finem, respondet denunciari irregularem monachum, qui aperuit apostema in gutture mulieris, ex quo mortua est, quia ille monachus non aperuit apostema urgente necessitate, cum mulier illa posset chirurgos adire; tum quia monachus non præsumitur peritus chirurgus, & consequenter in foro externo præsumendus est irregularis, ut bene ait Couar. in *Clem. si furiosus p. 2. §. 4. n. 3.* Soar. loco citato, & Bonac. d. puncto 7. n. 9. vers. secundum responderi potest, dicunt casum de quo hic esse specialiter expressum in iure, & consequenter excipiendum à doctrina generaliter tradita.

SUMMARIVM.

- 1 Abortioni causam dans homicida est & irregularis, si conceptus erat animatus, aliàs secus.
Barbof. Collect. Tom. III.

- 2 Ludens illicitè cum muliere prægnante libidinis causus, si ex hoc contigerit abortio fetus irregularis sit.
- 3 Irregularis præsumitur ille, qui fuit moralis causa abortus cum peccato mortali, si factus erat animatus.
- 4 Saltans cum muliere prægnante saltatione immoderata sequuto abortu fetus animati, irregularis est.
- 5 Clerico prohibitum est ludere cum muliere.
- 6 Fetus quando animetur remissive.

CAP. Sicut ex litterarum. XX.

Abortioni causam dans homicida est, & irregularis si conceptus erat animatus, aliàs secus. Colligunt ex Ord. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarl. Ioan. Andr. Anania, Hostiens. Anch. Butr. Felin. Panorm. Mar. Socin. Viuian. in *rationali lib. 5. iuris Pontif. pag. 126.* Alag. in *compend. iuris Canon. pag. 673.* remissive Ximen. in *concord. p. 1.* & 2. refertur ab Ant. August. collect. 4. Decret. lib. 5. tit. 6. cap. 4.

Collige ex text. irregularem esse censendum ludentem illicitè libidinis causa cum femina prægnante si ex hoc contigerit abortio fetus, ut per Maior. de *irregul. lib. 5. cap. 48. §. 3. tit. de homicidio ex culpa, aut casu, numero 2. vers. quicquid dicitur.* Navar. in *man. cap. 27. num. 236. vers. vigesimo quarto.* Couar. in *Clem. si furiosus part. 2. §. 4. num. 10.* Soar. de *cenfura. disput. 45. sect. 6. num. 11.* Sayr. in *simili tract. lib. 7. cap. 6. numero 15.* ubi ampliat etiam quoddam clericus, seu monachus ludens cum prægnante sit eius affinis, vel consanguineus, & quamvis cum ea molestè ludat, aut choræas ducat, Iacob. de Grassis in *auiso decis. p. 1. lib. 2. cap. 63. n. 25.* & cap. 66. n. 13. ubi intelligit text. in *presenti* de ludo noxio, secus dicens si ludens fuisset mulieris maritus, vel frater, vel coniunctus, sic quod ludus licitus esset in personis, nec aliàs esset noxius in se, sed gracilis, & agilis, &c. Vnde irregularem præsumi illum, qui fuit moralis causa abortus cum peccato mortali si factus erat animatus, tenent Couar. in *Clem. si furiosus part. 2. §. 3. num. 1.* Trot. de *vero & perfetto clerico tit. 2. cap. 14.* Anton. Gomez. tom. 3. var. cap. 3. n. 32. Tiraq. in l. si unquam C. de *renocandis donat. in princip. num. 60.* Henric. in *summ. lib. 14. de irregul. cap. 3. §. 4. in commento lit G.* Azor. in *institut. moral. part. 2. lib. 2. cap. 26.* Stephan. Quarant. in *summa Bullarj verbo abortus.* Sic etiam saltans cum muliere prægnante saltatione immoderata sequuto abortu fetus animati irregularis est, quia dedit operam rei illicitæ & periculose absque sufficienti diligentia ad abortum præcauendum, ita Vgolin. de *irregular. cap. 18. §. 2. num. 5.* Henric. d. lib. 14. c. 15. num. 4. Auil. de *cenfura. part. 7. diff. 3. sect. 2. dub. 6.* Molin. de *iustit. tom. 4. disput. 77. num. 6.* quos refert & sequitur Bonacina de *cenfura. disput. 7. quest. 4. puncto 7. num. 22.* ubi etiam cum Maior. de *irregul. lib. 5. cap. 48. §. 3.* idem dicendum putat de eo, qui vitur copula mulieris prægnantis absque debita cautione, si mors fetus animati inde sequatur. Item de illo, qui fornicationis causa mulierem prægnantem ad se venire sollicitauerit, ipsaque in accessu aliquid passa sit unde abortum fecerit, ita Maior. de *irregularib. lib. 5. cap. 48. §. 3. num. 15. vers. huc quoque spectant.* Navar. in *man. cap. 27. num. 235. vers. 23.* Auila d. p. 7. diff. 1. sect. 3. dub. 3. vers. sed obiter aduertendum, Sayr. d. lib. 7. cap. 6. num. 16. ubi de clerico, qui ad se venire facit prægnantem per loca periculosa ut per recta domus, aut per fenestram si illa cadens aut moriatur, aut abortum fecerit.

Quasi ludens, &c.] Quamvis nulla pena imponatur illi, qui ludendo abortui causam dedit, tamen clericus prohibitum est ludere cum muliere, & ideo si ludendo dat causam abortui fetus animati, efficitur irregularis.

aris, ita Plac. in epist. delictorum lib. 1. cap. 26. Fatim. in praxi crimin. part. 5. q. 122. num. 160. cum seqq. Henric. d. lib. 1. cap. 11. §. 1. in commento lit. M. quatenus dicit monacho de quo in presenti, id prohibitum fuisse ob periculum, quod non praecaverit per diligentiam.

6 Si nondum erat vivificatus conceptus, &c.] Notatur ad hoc quod irregularitas incurritur ab eo, qui abortui causam dat si foetus animatus sit, secus si nondum animatus erat, ut per Couar. in Clem. si furiosus p. 2. §. 3. numero 1. Soar. de censur. disp. 44. sect. 2. n. 13. ubi aduertit constitutionem Sixti V. volentem illo casu irregularitatem intrare etiam quod foetus non sit animatus, esse correctam & ad viam iuris redactam, per Gregor. XIII. Sayr. eod. tract. de censur. lib. 7. c. 1. num. 12. Auil. eod. tract. p. 7. disp. 6. sect. 4. dubitat. 1. Quando foetus dicatur animatus tradunt Vgolin. de irregul. cap. 4. §. 1. & cap. 16. §. 2. Henric. d. lib. 1. cap. 15. num. 1. Quarant. & Nald. verbis abortus, Sayr. de censur. l. 7. cap. 2. n. 3. & Soar. eod. tract. disp. 44. sect. 2. num. 23. Auila p. 7. disp. 6. sect. 4. dub. 1. Bellet. disquisit. cleric. part. 1. tit. de disciplina cleric. §. 5. num. 26. Azor. instit. moral. part. 3. lib. 2. cap. 4. quest. 1. Campan. in diuersorio iuris Canon. rub. 1. cap. 23. num. 20. & vide quae dixi ad Decretum in princ. dist. 4. num. 2. & ad cap. quod verò 32. quest. 2. num. 1. Et foetus animatus, vel inanimatus in dubio praesumatur, dixi in princ. dist. 5. num. 3.

SYM MARIUM.

- 1 Clericus civiliter iustitiam petens pro rebus sibi ablati si protestetur, non incurrit irregularitatem etiam si sequatur sanguinis poena, & n. 2.
- 3 Clericus etiam si cerè sciat indicem seculari processum ad poenam sanguinis, & quamvis valeat res suas alia via recuperare, potest civiliter agere cum protestatione pro rebus sibi ablati.
- 4 Clericus de malefactoribus suis, vel propinquorum, aut Ecclesiae suae potest conquiri cum protestatione coram iudice, absque metu irregularitatis.
- 5 Denuntiare facta protestatione licet clerico, absque periculo irregularitatis delictum tendens in perniciem & nocumentum publicum, quod non possit aliter impedire.

CAP. Postulasti. XXI.

1 Non imputatur ad irregularitatem clerico civiliter iustitiam petenti de laico siue pro rebus ablati, siue pro iniuriis sibi, seu eorum bonis illatis, si Index in laicum exercet vindictam sanguinis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Anania, Hostiens. Anchar. Butr. Panorm. Felin. Mar. Socin. Viuian. in rationum lib. 5. iuris Pontif. pag. 126. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 674. remissive Ximen. in concord. p. 1. & 2.

2 Hodie decisio huius text. per text. in cap. Pralatis, hoc tit. lib. 6. non procedit nisi praestando expresse se non intendere poenam sanguinis, etiam si postea sequatur mutilatio, vel mors, referunt, & supradictam concl. ex hoc text. desumunt Cov. in Clem. si furiosus part. 2. §. 1. n. 1. Vgolin. de irregul. cap. 6. Salzed. ad Bernard. in pract. c. 98. cum seqq. in nouiss. editione, Specul. in tit. de dispensat. §. 4. n. 49. Fatim. fragmen. crimin. part. 1. lit. C. n. 424. cum seqq. Valer. Reginald. in praxi fori poenit. lib. 30. n. 143. Bellet. disquisit. clerical. p. 1. tit. de disciplina clericali §. 5. n. 116. Bonacin. de censur. disp. 7. q. 4. puncto 2. n. 3. Ceual. communium contra commun. q. 82. n. 115. alioquin si clerici propter huiusmodi metum irregularitatis taliter conquiri non auderent, daretur plerisque materia eosdem trucidandi, & ipsorum bona

libere depraedandi, ut haberet in d. cap. pralatis, Abb. hic n. 3. Nau. in manu c. 27. num. 226. & conf. 3. de iniur. Bellet. d. num. 116. in fine.

Amplia procedere etiam si clericus cerè sciat indicem seculari processum ad poenam sanguinis, & quamvis possit res suas alia via recuperare, ita Abb. hic n. 3. Felin. in vers. nota non imputari, Couar. p. 2. §. 1. n. 1. Soar. de censur. disp. 47. sect. 2. Henric. in sum. lib. 1. de irregul. cap. 11. §. 4. & 5. Vgolin. de irregul. cap. 6. §. 4. Bonacin. d. puncto 2. num. 3. Bellet. d. §. 5. num. 117. ubi num. 118. resoluit huiusmodi clericum minime etiam fieri irregularem etiam si postmodum ei placeat, quod fur, qui surripuerat res suas, siue ille, qui iniuriam ei fecerat, sit propter hoc suspensus vel mutilatus, & num. 127. aduertit quod si tempore, quo agit civiliter pro iniuria sibi illata cum dicta protestatione, in animo habeat quod reus moriatur, sequuta morte, ut mutilatione efficitur irregularis, quia verba non soluant eum in foro conscientiae, & citat Felin. & Anan. in presenti, Ioan. Andr. Gemin. Archid. & Franch. in d. cap. pralatis, & S. Antonin. part. 3. tit. 28. c. 2. §. 4. Nald. d. cap. 27. num. 226. Tolet. in instruct. Sacerdot. lib. 1. c. 13. num. 5. vers. quinto.

Intellige modò clericus conqueratur coram iudice de malefactoribus suis, non verò de iis, qui alii damna intulerunt, quia in d. cap. pralatis, dicitur contra malefactores suos, ita Couar. d. §. 5. num. 4. Nauar. d. cap. 27. num. 213. Sayr. lib. 1. cap. 18. Vgolin. d. c. 6. §. 9. Bellet. d. §. 5. num. 119. Bonacin. d. puncto 2. num. 4. ubi cum Henric. & Auila probabiliter existimat licitum esse conquiri de illis, qui damnum suis propinquis, vel domesticis intulerunt, quia illorum damnum censetur proprium, & num. 5. cum Molin. tom. 4. disp. 74. num. 11. Sayr. d. cap. 18. num. 3. Fr. Enman. Henric. & Soar. tenent clericum posse accusare iustum damnificatorem bonorum suae Ecclesiae, & idem Bonacin. numero 7. vers. quartus, tenet clericum exculari ab irregularitate quando accusat alium pro iniuria inferenda extraneis.

Sic etiam licet clerico facta protestatione aliquo periculo irregularitatis denunciare aliquod delictum tendens in perniciem, & nocumentum publicum quod non possit aliter impediri quam per denunciationem, ita Couar. d. §. 5. num. 4. Soar. de iustitia lib. 5. quest. 5. art. 1. ad 4. S. Thom. 2. 2. q. 3. art. 7. ubi Caiet. Marius de irregul. lib. 2. cap. 3. num. 4. Sayr. d. cap. 28. num. 12. quas refert & sequitur Bellet. d. §. 5. num. 126.

SYM MARIUM.

- 1 Irregularitatem non incurrit ille, qui ludendo lapidem in alium proiecit, animo eum deterrendi, ille verò alius fugiendo lapidem alium impiegit, in capiteque fuit vulneratus, & medici imperitia mortuus, & n. 2.
- 3 Irregularis est qui proiecit lapidem in Titium, si lapis Titio illum declinante cecidit in Caium, illumque occidit.
- 4 Irregularitatem effugiunt pueri qui seipsos perterrefaciunt, probabiliter ignorantes mortem si inde sequuta sit.
- 5 Absolutionem ab excommunicatione petens non facit se excommunicatum.

CAP. Exhibita. XXII.

Irregularitatem non incurrit ille, qui ludendo lapidem in alium proiecit animo eum deterrendi, ille verò alius fugiendo eum lapidem casu in lapidem alium impiegit, in capiteque fuit vulneratus, ac non

De Homicidio voluntario, &c. Tit. XII. 111

dem medici imperitia & incuria mortuus est. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioann. Andr. Anania, Hostiens. Anchar. Butr. Panor. Felin. Mar. Socin. in ration. Viuian. lib. 5. iuris Pontif. pag. 126. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 674. remissuè Ximen. in concord. p. 2.

Hanc eandem concl. ex hoc text. desumit Molin. de iustit. tom. 4. tract. 3. disp. 77. num. 8. Ptoiciens tamen lapidem in Titium fit irregularis si lapis Titio illum declinante concidit in Caium, illumque occidit, quia censetur actionem periculosam homicidij exercuisse absque sufficienti diligentia, ne lapis ad Caium perueniret, vt per Vgolin. de irregul. cap. 18. §. 2. num. 5. Sayr. de censur. lib. 7. cap. 6. num. 30. Fatim. in prax. crimin. quæst. 126. ex num. 17. & frag. crimin. part. 2. lit. I. n. 539. refert, & sequitur Bonacin. eod. tract. disp. quæst. 4. puncto 7. num. 19. vbi secus dicendum putat si debitu adhibuit diligentiam, & fortè fortuna lapis tetigit Caium, adde Bellet. disquisit. cleric. part. 1. tit. de disciplina clericali §. 5. num. 1.

Sed timorem incutiendi, &c.] Aduerte pueros, qui se loco perterrefaciunt, probabiliter ignorantes mortem vel aliud graue damnum inde sequuturum, si eueniat, excusari possunt ab irregularitate, vt per Nauarr. conf. 7. sub hoc tit. Molin. d. disp. 78. num. 9. Bonacin. d. puncto 7. num. 26. Sayr. d. cap. 6. num. 31. & in clau. Regia lib. 10. tract. 2. cap. 12. num. 28. quorum aliqui resoluunt illum esse irregularem, qui ioco terrorem alteri incutit, estque causa, vt ille eo terrore commotus, & perterritus se det præcipitem, idem dicentes de incutiente errorem mulieri grauidæ abortum facienti, quam terrefaciens sciebat grauidam esse.

In gloss. Postulauit. Notatur ad hoc quòd petens absolutionem ab excommunicatione, non fateatur se excommunicatum esse, de quo vide Cou. in cap. alma mater. p. 1. §. 12. n. 1. Don. à Fina, & Vezin. tom. 1. comm. opin. lib. 7. tit. 19. n. 38. Mafcard. de probationib. conf. 501. & concl. 700. Fatim. in praxi crimin. part. 4. decis. 53. n. 3.

SYM M A R I V M.

- 1 Homicidium casuale non imputatur ei, qui dedit operam rei licitæ, nec fuit in culpa.
- 2 Irregularis non est, qui dum pulsas campanas casu homicidij causam dedit.
- 3 Licitæ rei operam dans, adhibensque sufficientem diligentiam ne alicui noceat, si occidit aliquem non est homicida, nec peccat.
- 4 Irregularis an sit qui campanas dat signum, quo aliquis suspendendus est, ostenditur.
- 5 Clericus illicitè pulsans campanam tempore interdicti, cuius tintinnabulum casu cadens aliquem occiderit, an sit irregularis, ostenditur.
- 6 Homicidium casuale ex ludo licito sequutum, non facit quem irregularem.

C A P. Ioannem. XIII.

Sacerdos dando operam rei licitæ, vt pulsando Campanam ad congregandum populum ad diuinam, si casu fortuito, & sine sua culpa aliquis interficitur, v. g. cadendo tintinnabulum, non fit irregularis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioann. Andr. Anania, Hostiens. Butr. Anchar. Panorm. Felin. Mar. Socin. Viuian. in rationali lib. 5. iuris Pontificij pag. 124. Alagona in compend. iuris Canonici. pag. 674. remissuè Ximen. in concord. p. 1.

Qui dabat operam rei licitæ, &c.] Notatur ad hoc, quòd non est irregularis, qui dum pulsas campanas, Collect. Barbos. Tom. III.

casu homicidij causam dedit, vt per Iacob. de Grass. in aureis decis. p. 1. lib. 2. n. 66. Fatim. crim. p. 1. lit. I. n. 509. Nā dans operam rei licitæ, adhibensque sufficientem diligentiam ne alicui noceat, si casu occidat aliquem, non est homicida, nec peccat. Ratio est, quia tale homicidium est inuoluntarium, & sine ulla culpa quando prædicta diligentia adhibetur, secus si talis diligentia non adhibeatur, ita Nau. in man. c. 27. n. 290. Nicol. Garc. de benefic. p. 7. c. 11. n. 73. Fatim. fragm. crim. p. 2. lit. I. num. 507. Soar. de censur. disp. 4. §. 5. ex n. 1. Auila in simili tract. p. 7. disp. 6. sect. 1. vers. secundo notandum est, Sayr. eod. tract. l. 7. c. 5. ex n. 8. & c. 14. n. 3. Bellet. disquisit. clericalium. p. 1. tit. de disciplina clericali, §. 5. num. 32. Vnde illum non esse irregularem, qui campanis simpliciter dat signum, quò aliquis suspendendus est, vt homines sciant aliquem ad mortem duci exempli publici gratia, secus verò si pulset, vel pulsari iubeat, vt conuocetur populus quando reus ducitur ad supplicium, vt ita securus ducatur ad mortem, vt per Vgolin. de irreg. c. 11. §. 6. n. 1. Cou. in Clem. si finisus. p. 2. §. 4. n. 1. Auil. de censur. p. 7. disp. 5. sect. 2. dub. 1. ad fin. Bonacin. eod. tract. disp. 7. q. 4. puncto 1. n. 14. Maiol. de irreg. lib. 2. c. 10. n. 5. Bellet. disquisit. cleric. p. 1. tit. de disciplina clericali, §. 5. 93. vbi etiam cum Maiol. loco citato, dicit irregularitatem incurrere illum, qui pulsas vel pulsare iubet campanam ad arma sumenda pro captione alicuius rebellis latronis, vel malefactoris si ob illum sonum ille reus fuerit captus, & deinde morte, vel mutilatione damnatus, aduertens secus esse in Episcopo, Clerico, seu Sacrifica, qui mihi dicit, seu facit, sed laicorum arbitrio remittens tolerat quòd laici pulsant Campanas Ecclesiæ ad conuocandas gentes pro capiendis bannitis, &c. Vnde si clericus illicitè pulsaret campanam tempore interdicti, & casu cadens tintinnabulum aliquem occiderit, præsumitur irregularis, quando non bene ligauerat tintinnabulum, Henric. in sum. lib. 14. de irregul. c. 15. §. 3. lit. T. vbi in commento dicit præsumi irregularem in foro exteriori ob quasdam circumstantias, at in conscientia non esse, si non aduertit, nec ex officio tenebatur aduertere.

Campanas.] De campanis vide Martin. Delti. disquisit. magic. lib. 6. cap. 2. sect. 3. q. 3.

Quod cum pulsaret, &c.] Ergo homicidium casuale vt ludo licito sequutum non facit quem irregularem, vt per Nau. conf. 7. n. 1. sub hoc tit. Molinam de iustitia tom. 4. tract. 3. disp. 77. n. 8. vers. item cap. 11.

SYM M A R I V M.

- 1 Clericus pugnando etiam contra inimicos Fidei Catholice, si quandoquam percussit, & de interfectione ipsum remordet conscientia à ministerio Altaris abstinere debet.
- 2 Clericus militans in bello quando incurrit irregularitatem, ostenditur.
- 3 Dubius de facto propter quod excommunicatio, aut irregularitas incurritur, in dubio excommunicatum, aut irregularem se gerere debet.

C A P. Petrio. XIV

Clericus, qui contra inimicos Fidei Catholice pugnat cum aliis, & hinc inde multi interficiuntur, si dubitat aliquem interfecisse, v. g. ex eo quòd aliquos percussit, in tali dubio vt irregularis à ministerio Altaris abstinere debet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Coll. Zabarell. Ioann. Andr. Anania, Host. Butr. Anch. Panor. Felin. Mar. Soc. Viu. in rationali lib. 5. iuris Pontif. pag. 127. Alagona in compend. iuris Canonici pag. 672. remissuè Ximen. in concord. p. 1. & 2.

K 2 Collige

2 Collige ex text. clericum militantem in bello tam iusto quam iniusto incurrere irregularitatem, quando in bello aliqui sunt interfecti, vt per Specul. in tit. de dispensat. §. iuxta num. 51. Plot. de irregul. num. 20. Rota apud Farin. decif. 3. in fine part. 2. recent. Cou. in Clem. si furiosus. q. 2. §. 3. n. 2. Salzed. ad Bernard. in pract. c. 104. nouiss. imp. Hentiq. in summ. l. 14. cap. 23. num. 1. & 2. Fr. Emman. in summ. part. 1. cap. 172. Bellet. disquisit. clericali. part. 1. tit. de disciplina clericali. §. 5. num. 140. cum seqq. Bonacin. de censuris. disp. 7. q. 4. puncto 4. Auil. eod. tract. part. 7. disp. 5. sect. 3. late & eleganter totam materiam declarat Illustrissimus D. Rodericus à Cunha post primam huius libri impressionem visus in comment. ad princip. 21. disp. ex num. 5. & precipue num. 11. Possunt tamen clerici in bello iusto siue offensiuo, siue defensiuo pro defensione Ecclesie, vel Reip. vel Fidei absque periculo irregularitatis hortari, consulere, & incitare milites ad pugnandum, quamuis sequantur ex vtraque parte homicidia, & mutilationes, nisi ipse occidat, vel deformet, cap. Dominus 23. quest. 8. cap. igitur, cap. omni timore, cap. hortatu 23. quest. 8. Abb. hic num. 3. Nauar. in man. cap. 27. num. 215. Rota vbi supra, Specul. in tit. de dispensat. §. 4. num. 56. Vgolin. de irregul. cap. 12. §. 2. Sayr. de censur. lib. 7. c. 19. n. 3. Soar. eod. tract. disp. 47. sect. 6. n. 8. Auila part. 7. disp. 6. dub. 2. Bonacin. d. puncto 4. num. 7. Bellet. d. §. 5. n. 141. vbi num. 142. secus dicit si bellum fuisset iniustum, ubi tunc clericus fieret irregularis prestans fauorem, vel auxilium, aut consilium, dummodo inde secuta fuerit mors hostis, aut membri mutilatio etiam per alios, & citat Cou. Clem. si furiosus part. 2. §. 3. n. 2. Nau. in man. cap. 27. n. 224. quia dat operam rei illicitæ, Specul. d. §. 4. n. 55. Maiol. de irregul. lib. 5. c. 49. num. 5. Immo posse clericum in bello pugnare ob necessariam defensionem propriæ vitæ, personæ, & patriæ absque irregularitatis incurfu, resoluunt Couar. d. §. 3. num. 2. ad fin. Hentiq. d. lib. 14. c. 14. n. 1. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 108. Soar. d. sect. num. 1. & 2. vbi n. 4. loquitur de hoc text. extra quos casus si clericus præstans in bello licet iniusto aliquem mutilauerit, vel occiderit, irregularitatem incurrat secundum Cou. d. §. 3. n. 3. post princip. Hentiq. d. l. 14. c. 13. §. 3. in fine, Soar. d. sect. 6. n. 6. Et idem Bellet. vbi sup. num. 143. aduertit quod si clericus intersit in bello iniusto ad pacem componendam, seu ad confessiones audiendas, quamuis ex hoc per accidens augeatur animus militibus, non fit tamen irregularis, etiam si sequatur mors, vel mutilatio, quia dat operam rei licitæ, & citat Nauar. d. n. 124. Syluest. verbo homicidium 3. q. 6. vers. 4. Hentiq. d. lib. 14. c. 13. §. 3. Vtrum autem clerici fiant irregulares præbendo arma militibus in bello iusto? negatiue respondet Bonacin. d. puncto 4. num. 11. vbi intelligit modò non præbeant arma ad occidendum hunc, vel illum in particulari, & num. 12. tenet clericos pugnantes de licentia Summi Pont. non fieri irregulares sequuta morte.

3 Cum consultum sit in huiusmodi dubio, &c. Notatur ad hoc, quod qui dubitat de facto propter quod excommunicatio, aut irregularitas incurratur, partem tutiorem eligere tenetur, & se excommunicatum, & irregularem in dubio existimare debet, & consequenter ab hominum communione, & à celebratione abstinere, vt per Hentiq. d. lib. 14. cap. 3. §. 5. Sayr. in clauis Regia lib. 1. cap. 13. num. 23. Id enim intelligi debet de dubio practico, & tunc non est consilium, sed verè præceptum, vt docent Syluest. in summ. verbo dubium q. 2. §. 4. Nau. in cap. si quis autem, de penit. disp. 7. num. 42. quos refert & sequitur Sanch. de matr. lib. 2. disp. 41. n. 9. faciuntque citata per me ad cap. inueni, 3. num. 5. sup. de sponsal. & in terminis ad cap. ad audientiam 11. hoc tit.

SYMMA RIVM.

- 1 Compendium huius text. refertur.
- 2 Irregularis est ille, qui reficiendo telum non moritur, vel signum de more ponens, prout regulam, ex qua occiditur viator.

CAP. Quidam. XXV. & fin.

Gregor. IX.

Presbyter dum dabat operam rei licitæ adhibuit diligentiam, quam debuit, si sequatur alicuius mors, non fit irregularis nec quoad officium, nec quoad beneficium, quia non tenetur providere omnes casus fortuitos, vt in cap. Ioannes. sup. eod. satis est quod tempestiue & alta voce præmonuerit circumstantes, quibus periculum imminet, quod intelligere, & fugere poterant. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabari. Ioan. And. Anania, Hostien. Arch. Butr. Panorm. Felin. Mar. Socin. Viuian. in variis lib. 5. iuris Pontif. pag. 127. Alagona in compendio iuris Canonici pag. 674. Remissive Ximen. in concord. p. 1. 2. Casal. in annot.

Ita tempestiue, & alta voce præmonitis, &c. Vnde colliges illum esse irregularem, qui reficiendo telum proicit regulam ex qua occiditur viator, nisi morietur vel signum de more posuerit, quia in opere periculoso non censetur adhibuisse sufficientem diligentiam ad præcauendam alterius mortem, secus verò dicendum quando signum de more exposuerit, in Vgolin. de irregul. c. 21. n. 5. Nauar. in man. 27. n. 235. Sayr. de censur. lib. 7. cap. 6. n. 17. quos refert, & sequitur Bonacin. eod. tract. disp. 7. quest. 4. punct. 7. n. 20. Iacob de Grassis in aures discipul. part. 1. lib. 3. c. 66. num. 2. Nau. in man. cap. 27. n. 137. vers. vigesimo secundo, Maiol. de irregul. lib. 5. cap. 48. §. 3. n. 20. Farin. fragment. crimina. 2. lit. l. n. 543. Hinc etiam si quis proclamauerit aduertendo prætereuntes, vt caueant, si ex proiectione ex alto aliquis cecidit remansit, proficientis nulla est culpa, & homicidium dicitur casu fortuito sequutum, & consequenter ex omni parte imponibile, vt per Iacob. Ayret. de homicid. part. 3. num. 10. Farin. in pract. crim. p. 5. q. 126. n. 22. & 23. vbi loquuntur in mutatoris, scilicet architecto ex alto proiciente ligna, lapides, regulas, & alia similia.

De Torneamentis.

TIT. XIII.

UPER hanc rob. scripserunt Zabari. Ioan. And. Anch. Butr. Panorm. Mar. Socin. Petr. de Rauenna in compendio iuris Canon. Martin. Mesnat. in epitome Decret. Dan. Venator. in analyt. methodica iuris Pontif. a pag. 604. Goffred. & Host. in summa huius tit. Alexand. Cassan. & Anast. Germon. in paratitulis ad quinque libros Decret. Barthol. Carthag. in expetit. tit. iuris Canon. Zypæ. in analytica postremi iuris ecclesiastici enarrat. pag. 398. nouissime Ioan. Honor. lib. 5. de iur. Decretal. omnes sub hoc tit.

De materia tituli vide Emman. Sà in aphorism. verbo torneamentum. Franc. Emman. in summ. tom. 1. c. 73. Lancel. Contrad. in templo omnium iudicum lib. 1. c. 1. §. 3. vers. 13. Peretz per text. ibi in l. 1. tit. 9. 4. Ordin. s. p. m.